

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת במדבר תש"פ

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

במדבר סיני (א, ב).

התורה ניתנה במדבר, ודרשו חז"ל (במדבר רבה א, ז) שבא הדבר ללמדנו כי "כל מי שאינו עושה את עצמו כמדבר, הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה". נמצא, איפוא, שהענוה ושפלות הרוח הינה תנאי בסיסי לקניית התורה, ואכן בכל מקום שבו מצאנו תורה – מצאנו גם את מידת הענוה.

בענין הזה מסופר, כאשר הגיע ה"חזון איש" זצ"ל למינסק בימי אברכותו, כבר הלך שמו לפניו בכך עליו מהמיוחדים שבדור, אולם לא הכל הכירו את מראה פניו. עלה לבית המדרש ונטל גמרא לעיניו בה, וכיוון שהגיעו לומדי השיעור ונצרכו לגמרא, פנה אליו השמש, הוציא מידיה את הספר והפטיר: "יהודי פשוט צריך לומר תהלים, אנו זקוקים עתה לגמרא כדי ללמוד בה!

בלי אומר הניד ה"חזון איש" את ראשו לאות הסכמה.

למחרת, כאשר הגיע ה"חזון איש" להתפלל בבית המדרש, רצה השמש לכבדו בעליה לתורה כאורח, וביקש לדעת את שמו, כשהשיב ה"חזון איש": "אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף", הביט בו השמש כשמבט מבולבל בעיניו – האם אין זה שמו של האברך שכולם סחים בו בכבוד ובהתפעלות? רגע אחד חלף עד שחדרה למוחו ההבנה כי אכן כך הוא... זהו האברך – והוא נהג כלפיו בזלזול כה גדול...

בקול בוכים פנה אל ה"חזון איש" וביקש מחילה, אך ה"חזון איש" השיב לו בשלוח: "על מה עלי למחול? הן צדיק מר בכל דבריו – ללומדי השיעור הקבוע ישנה זכות קדימה לעיני בגמרא, ויהודי אכן צריך לומר תהלים..." (ומתוק האור)

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם (א, ב)

הא דלא נאמר גם בשבט לוי לגלגלותם, נראה משום דאיתא איבעיא בגמרא מי ישיש לו שני ראשים על איה מהם מניח תפילין, והגמרא אומרת שאחד שיש לו שני ראשים לא יכול לחיות יותר מ"ב חודש, כי הוא טריפה, וטריפה אינו חי. וזוה יובן, שהרי שבט לוי שהיה מספרם מבין חודש, ואם יהיה שם ילד עם שני ראשים יכול עדיין לחיות ואם ימנו את הגולגולות א"כ ימנו אותם כשנים, לכך לא נאמר לגולגולות רק מנמו לפי גופם. אבל ישראל שנמנו מבין עשרים, וטריפה הרי אינו חי וא"א שימצא שבו עשרים ב' ראשים ולכן נאמר לגולגולותם. (תפארת יונתן)

אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל וגו': והיו כל פקודי בני ישראל לבית אבתם מבין עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל: והיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים: (א, מד-מה-מו)

יש להבין דכופל ומשלב בג' פסוקים בזה אחר זה אלה הפקודים והיו כל פקודי בני ישראל וכו', והיו כל הפקודים וכו', ועיין בפנים יפות. והנ"ל, הנה הרמב"ן נתן ג' טעמים שהיו נפקדים עתה לידע מספר כולם. א' כדי שיבואו לפני אדון כל הנביאים ואיש קדוש ה' ויודעו עליהם בשמם, וזה יהיה להם לזכות שישמו משה ואהרן את עיניהם עליהם לטובה ויבקשו עליהם רחמים לפני ה'. ב' לאשר צריכים לידע מי ראוי לצאת למלחמה, כדרך המלך שפוקד חילותיו בעת צאתו למלחמה. ג' להודיע חסדי ה' שבשבעים נפש ירדו אבותיהם למצרים ועתה הם כחול הים לרוב, אלו דבריו ז"ל.

וי"ל כי ג' טעמים אלו מפורשים בקרא ונתן טעם למה מנאם. ואמר אלה הפקודים, זהו הטעם לפקוד אותם, א' אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל, ויש להם זכות ע"י זה. ב' והיו כל פקודי ב"י וכו', כל יוצא צבא בישראל, שהיה צריך לידע מי הראוי לצאת לצבא. ג' והיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלשת אלפים וכו', להודיע חסדי ה' כי הרבה אותם כ"כ, כנ"ל נכון מאד וק"ל: (כתב סופר)

בני נפתלי תולדותם למשפחותם לבית אבותם (א, מב)

כתב ה"בעל הטורים": "בכולן אומר 'לבני' לבד מנפתלי שהוא אורמ' בני, לפי שבשבט נפתלי היו בנות יותר מבנים. ולכן רמז בברכת נפתלי – א"ילה ש'לוחה ה'נותן (בראשית מט, כא) ראשי תיבות אשה".

הנצי"ב בפירושו "העמק דבר" מביא בשם חמיו, רבי איצ'לה מוואלוז'ין, בנו של רבי חיים מוואלוז'ין, בשם האר"י הקדוש הסבר נפלא על סדר מניינם של בני ישראל. לפיו יובן הטעם שכתוב בשבט נפתלי "בני" ולא "לבני":

המניין היה מתבצע ע"י פתקאות, כאשר בתחילה כתבו את שמותיהם של כל בני ישראל, שש מאות ושלשה אלף חמש מאות וחמשים במספר, על פתקאות. את כל הפתקאות שמו בקופסא גדולה ומנו את מספרן.

לאחר מכן, רצו לדעת כמה מונה כל שבט ושבט, ולכן לקח כל נשיא את הקופסא הגדולה, וברר את הפתקים של שבטו. מכל רבבות הפתקים, הוציא כל נשיא את ה'קויטלאך' של השבט שלו. מובן שזה לא היה פשוט, צריך היה לחפש את

השמות השייכים לשבטו. לאחר שהנשיא ברר את השמות השייכים לשבטו, היה מכניס את הפתקים לתיבה המיוחדת של שבטו.

לכן כתוב "לבני", כלומר, זו הפתקה שייכת לשבט הזה.

והנה, לכל אחד מנשיאי ישראל היתה עבודה לספור לאחר מכן את הפתקים, כדי לדעת כמה מונה שבטו. אולם נשיא שבט נפתלי, בהיותו האחרון, לא צריך היה לספור את הפתקים, כי אלו שנשארו לאחר שכל השבטים בררו, היו הפתקים של שבטו. לפיכך כתוב 'בני נפתלי' ולא 'לבני נפתלי'.

ובנסוע המשכן יורידו אותו הלוים ובחנות המשכן יקימו אותו הלוים (א, נא)

רמז נפלא למד הרה"ק רבי משה מקוברין ז"ע מן הפסוק שלפנינו בעניני עבודת האדם בעולמו, וכך אמר:

דרכו של עולם היא שנסיעה ונדודים ממקום למקום גורמים לאדם ירידה רוחנית, ואילו חניה במקום אחד גורמת לישוב הדעת ובעקבותיה מגיעה, בדרך כלל, עליה רוחנית.

רמז לדבר, "ובנסוע המשכן" – "יורידו" אותו הלוים. "ובחנות המשכן" – "יקימו" אותו.

בעניני זה היה הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ז"ע אומר: בא וראה, כאשר אדם פותח ב"אשרי יושבי ביתך" הוא מסיים "תהילת ה' ילל פי", ואילו כשמתחילים "אשרי תמימי דרך" מסיימים: "תעיני כשה אוהב..."

ואכן, לשמירה מיוחדת זקוק אדם אשר יוצא ומטלטל עצמו בדרכים, ומעשה היה בחסיד אחד בפולין שבא לפני רבו על מנת לקבל ברכת הדרך לפני נסיעתו לרגל עסקיו לברלין.

אמר לו הרבי: "כיון שתשהה בברלין מספר חודשים בוודאי לא יקשה עליך לקנות לי שם מקטרת שנהב המיוצרת בגרמניה".

שמח החסיד על שיוזכה לגרום הנאה לרבו ונסע לדרוכו לשלום.

לאחר חודשים ספורים שב, וברכו נזכר להוותו כי שכח לגמרי מענין המקטרת. התעגם על נפשו, ואז העלה בדעתו רעיון – הוא מיהר להיכנס לחנות גדולה ולאחר חיפושם אחדים מצא את אשר ביקש – מקטרת שנהב המיוצרת מגרמניה.

הוא נכנס אל האדמו"ר והגיש לו את המקטרת בשמחה, אולם למרבה הכלימה הפך הרבי את המתנה ומצא פתקית מביכה: - MADE IN GERMANY - (מיוצר בגרמניה).

הניח הרבי מבט שואל על פני החסיד, והלה, שלא מצא כל דרך אחרת, החליט לומר את האמת: אמנם שכחתי לקנות בגרמניה את המקטרת, אבל זה ממש אותה מקטרת!

"וכי חושב אתה שאני זקוק למקטרת משנהב ודוקא מגרמניה?" – החזיר לו הרבי בשאלה – "כל מה שרצייתי היה שגם בהיותך בברלין המנוכרת והרחוקה כל כך מהוי בית המדרש, תזכור את הרבי שלך ואת משנת חיך, את החסידים ואת התפילה, וכך תישמר יותר מן הקלקול המצוי בטלולי הדרכים!"

(ומתוק האור)

איש על דגלו באת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו (ב, א)

ברבינו בחיי (במדבר ב יח) כתב דמצינו גבי הדגלים שכל דגל שהוא אמצעי במחנהו יש בו שם א-ל, שהוא מחיה אותם. שאצל יששכר שהיה האמצעי במזרח, היה נתנאל. לשמעון שהיה אמצעי בדרום, הוא שלומיאל. ומנשה שהיה אמצעי במערב, היה גמליאל. ולאשר שהיה אמצעי בצפון, היה פגעיאל. וכמו כן מצינו שמספרם של כל האמצעיים יחד לפי הסדר שלהם כ"ו שהוא כמס' שם הוי"ה היינו שאם נצריך את מספר ב' שהוא מספרו לפי הסדר של האמצעי במחנהו ראשון ואת מספר ה' שהוא אמצעי במחנה שני ואת מספר ח' שהוא אמצעי במחנה שלישי ואת המספר י"א שהוא אמצעי במחנה רביעי הרי כולם יחד עולים לסך כ"ו שהוא נגד שם הוי"ה כאמור.

והוסיף ע"ז גאב"ד ירושלים מרן בעל מנחת יצחק זצ"ל דאיתא בירושלמי (סוכה פ"ה ה"ו עפ"י פ' הפני משה שם), דכשנסעו בני ישראל במדבר היה הסדר שכשתקעו נסע דגל א', ובתרועה דגל האמצעי, ובתקיעה השניה דגל ג'. נמצא דע"י התרועה נסעו הדגלים האמצעיים ששם ה' בהם כמל וזה מרומז בפסוק תהלים (ט, טז) אשרי העם יודעי תרועה שבעת אשר משמיעין את ה' תרועה" אז ה' - שם ה' באור פניך יהלכון. (כרם חמד, הובא באש"ל צדיקים)

ונשיא לבני גד אלישן בן רעואל. (ב, יד)

מביא החיד"א שראה בספר "אמרי נועם" (מבעלי התוספות, פרשת ויצא) שכתב שגד זכה שיקבר משה רבינו בחלקו – לפי שכאשר מינה משה את דן לראש דגל,

אבל, שבת לוי לא עזבו את בנייני הישיבה בפרט ואת ארץ גושן בכלל, כי נשארו לעסוק בתורה. אתם מבינים? וכך, רק שבת לוי שלא עזבו את המקום, היה ללא שיעבוד מצרים.

כאשר פרעה הבין ששבת לוי לא באו לעבודה, ולהכריחם - אינו יכול, הוציא כרוז האומר, כי בית המלכות ימנע לסייע בעקיפין לבני לוי. כי עד אותו יום, מי שעבד הממשלה פירנסה אותו ואת כל בני משפחתו המורחבת - אוכל ופרנסה לכל צרכי המשפחה, ומהיום ואילך - מי שאינו עובד בידיו וברגליו לא יקבל אוכל!... כך קיווה פרעה ששבת לוי גם יבואו, כי אחרת ימותו ברעב. אבל, בקדושתם לא נשברו ברוחם, גם מגזירה זו, ונשארו בישיבה - לעסוק בתורה.

המשיר רבי אליהו: נבוא ונשאל איך באמת מכאן ואילך חיו שבת לוי כמאתים שנה?

שאלה זו שואלים חז"ל, ומשיבים, מספרים דבר פלא - כי כל משפחה פרטית שקיבלה מזון וכסף מבית המלכות, היתה מפרישה כסף או מזון, שנשלח מרחבי ארץ מצרים לארץ גושן ונמסר לשבת לוי - והפרשה זו נמשכה בכל משך ימי הגלות הקשה במצרים!!

הבה נתבונן כמה גיבורי כח היו בני ישראל באותה תקופה בת מאות שנים, לא רק שלא התאוננו לקנא בשבת לוי שאינם זזים ממקומם בארץ גושן, בשעה שכל האחרים משועבדים באכזריות, אלא שפרסו מלחמם ושלחו לארץ גושן, וכמה אוכל הם כבר קיבלו מפרעה בשנים שאח"כ, הרי פרעה הרשע נתן אוכל בצמצום רק כדי שיהיה להם כח לעבוד לו בפרך, ועם זאת הוליכו מפיתם הדל - לארץ גושן בכבוד ובדרך ארץ "אני צריך לעבוד ועוד לתת להם? שיבואו גם הם לעבוד קצת, אם לא הזקנים שבשבת לוי לפחות הצעירים שיגיעו לכאן להתייחס איתנו" כך היו צורכים להתלונן. לא! לא דיברו ולא הרגרו על קדושת שבת לוי העומדים ולומדים תורה. ומדוע? רבותי, מדוע? כי הכל הבינו שצריך שישאר חלק נכבד בעם ישראל שתורתם תהיה אומנות - וכל מעינים רק בעסק התורה לכן דאגו שלא יחסר להם מאומה, להם לנשיהם וטפם היושבים אי שם בארץ גושן.

תשמעו מעשה, שסיפר ר' אלי, ואלו היו דבריו.
"אשרי העם!"

כאשר אנשים נכבדים נכנסים לביתו של עשיר, להתרים עבור מצוה חשובה, והוא אכן נותן להם ביד נדיבה - בגלל המצוה ובגלל המתירימים הנכבדים, הוא ראוי לשבח, אך ההתפעלות תהיה גדולה יותר אם המתירימים יקשו בפתח ביתו של עני מרוד, שמוציא משקית הניילון את הפרוטות שהכין לתיקון הנעלים של ילדיו, יתן להם ממון שהכין לרכישת אגוזים ושקדים לילדיו, יפריש ממנו לצדקה - זו הרי גבורה אמיתית:

לפני שבעים שנה בימי מלחמת העולם הראשונה, הייתי אז אברך צעיר לימים, הגרמנים שלטו בעיירתנו קעלם במשך ארבע שנים רצופות. בין תלמידי הישיבה היו בחורים פליטים תושבי מקומות רחוקים שעפ"י החוק (הגרמנים) היה אסור להם לשהות בעיר. היה אסור לפתוח את הפה ולגלות שהם לומדים בישיבה. כיון שהגרמנים ניהלו את חיי הכלכלה בכל מקום, בסדר והדיוק הגרמני - עם כרטיסי מזון ורישומים מדויקים, ממילא לא הייתה אפשרות להאכיל את אותם בחורים, שהרי אינם רשומים ברשימה כל שהיא. נסעתי מחוץ לעיר, כמובן ללא רשיון, לאסוף צדקה בשביל אותם תלמידים, לתמוך בהם. כך עברתי מעיר לעיר בקהילות היהודים. ביום מן הימים חניתי בניישיטאט. שם התגורר אז רב זקן מכובד מאד ותלמיד חכם מופלג.

באותם ימים הגרמנים הביאו איתם לניישיטאט כאלף פועלים, (שנלקחו בכח מעיר ליבאו). אותם פועלים הוגלו לניישיטאט כדי להעמיד פסי רכבת בכל האזור. הגרמנים הכניסו אותם למנוחת צהרים ולילה (כבהמות) בין מחיצות של ברזל וכשעברתי שם בליווי כמה יהודים יראי שמים, שמענו אותם צועקים מעבר המחיצות "אחים, רחמו עלינו! לא נותנים לנו אוכל כלל, ואנו מתים מרעב!" הקולות פילחו את ליבנו.

מיד התגייסנו יחד, משלחת של אנשים נכבדים נסענו לשר הכלכלה שבעיר והתלוננו: "איך מביאים פועלים ולא מאכילים אותם?" דמעות עמדו בעינינו כאשר דיברנו איתו. הוא החזיר לנו תשובה: "אינני אשם כי מראש הודיעו לי מליבאו שישלחו רק חמש מאות פועלים, ובאמת הכנתי להם מזון, אך הם שלחו כפליים כאלף פועלים, ואיך אשיג להם אוכל". הוסיף ואמר בקרירות אכזרית: "אצלנו הכל במשטר וסדר וממילא אין שום עצה להושיע אותם, אכן, כפי ששמעתם אותם, אפשר הדבר שבקרבם הם ימותו ברעב".

יצאנו ממעונו בכאב לב נורא. כמובן שהנחתי בצד את ענין הישיבה שלנו בקעלם, וביחד עם חתנו של הרב זצ"ל, עברנו מבית לבין ופשוט ביקשנו לחם בשביל הפועלים. היו ברשותנו שקים ריקים, ואנשי העיר הכניסו לחם בתוך השק כדי לזרוק מעבר לגדרות שם במחנה. זכורני את הרגע שעמדנו בפתח אחד הבתים מצאנו בו דירה קטנה ודלה, אשה יהודיה עם ילדים קטנים. היא הראתה לנו חתיכת לחם אחת - שעמדה על הארון בצידו המטבח ואמרה בקול "יותר אין לי בבית. אין" ואז נטלה סכין וחתכה את החתיכה לשניים ומיירה לזרוק את החצי בשק. עד כדי כך גדלות, נדיבות הלב, ועדינות הנפש, "אשרי העם!"

בזה נבין את מה שאומרת הגמ' על הפסוק "כבד את השם מהונך" ואמרו (בפסיקתא רבה כה) "אל תיקרי מהונך, אלא ממה שחנך כדי שימלא אסמך לעתיד לבוא" הפירוש, כאשר מצבך קשה, הפריסה מועטת אתה חוסך את הפרוסה מגרוך ונותן לאחריך, ניכר - טוב לבך ועדינות הנפש של העם היהודי - יש בזה כבוד השי"ת (אל תיקרי מהונך - הון ועשירות, אלא ממה שחנך - אפילו מעט). כי כבוד רב יש לאב כאשר בניו אצילי נפש, בעל רגש רחמנים וגומלי חסדים

יכול היה גד לטעון: אני כבוד לזלפה, ודן כבוד לבלהה, למה אני איני ראש דגל כמוהו? אך הוא שתק ולא דיבר, ולכן נקרא נשיא שבת גד כאן בשם "אליסף בן רעואל", אף ששמו היה "בן דעואל" לרמז שנתעלה וזכה שריע-אל, שהוא משה רבינו, יקבר בחלקו! ולפי זה מוסיף, מה טוב שדוקא כאן, לגבי הדגלים, נכתב השם "רעואל" ברי"ש, ואילו בתחילת הפרשה והנשיאים בקרבנות, כתב "דעואל" בדל"ת ללמד שבזכות ויתורו בענין הדגלים זכה לזה! (חומת אנך)

פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם (ג, טו) אצל בני לוי אמרה התורה לפקדם מבן חודש ומעלה, ואילו אצל בני ישראל רק מגיל עשרים, מאידך גיסא, לא הוכשרו בני לוי לעבודה אלא החל מגיל שלושים שנה - בשונה מישראל שנחשב מגיל עשרים לגדול לכל דבריו.

מסביר בעל ה"שואל ומשיב", שאצל בני לוי שכל חשיבותם היא מחמת ייחוסם לכן אפשר למנותם ולפקדם כבר מגיל חודש, שכן אין זה תלוי ביגיעתו העצמית, משא"כ אצל בני"ש של חשיבותם היא מחמת עבודתם העצמית, א"א למנותם אלא מגיל בן עשרים. מאידך גיסא, מי שיש לו ייחוס יש עליו יותר תביעה לכן אינו ראוי לעבודה אלא מגיל שלושים שנה. (על התורה)

והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני קל חי (הפטרט במדבר) תיבת "במקום" צריכה ביאור, (והמפרשים ביארוהו שפירושו "תחת" אשר יאמר להם וכו') ונראה דיש לפרש ע"פ המבואר ביומא דפ"ו דהעושה תשובה מאהבה וזדונות נעשו לו מוכיות והנה היא קרא מיירי אלעתיד לבא דאחר שיעשו תשובה יקרבם הקב"ה באהבה, ויתפרש היטב והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי פי' באותן המעשים עצמן שחטאו אשר מחמתם יאמר להם לא עמי אתם באותן המעשים עצמן יאמר להם בני קל חי כי הזדונות נהפכו לזכיות.

והנה כתיב (משלי כ"ד) כי שבע יפול צדיק וקם ופירושו בספרי יראים דקאי על נפילות במדרגת עבודת השם שהת"ח נופל וחוזר ומתחזק וכן חוזר חלילה, אבל ואמנם אין זה באדם פשוט שכל עבודתו אינו אלא כמאות אנשים מלומדה, אבל הוא בצדיקים שמשתדלים להתקרב ליוצרים באהבה ויראה ולעבדו בלבב שלם שהמה יש להם עליות וירידות כ"א לפי מדרגתו, ואמנם גם בשעת נפילתו הוא משכמו ולמעלה גבוה מפשוטי העם, אבל לגבי דידי נפילה היא.

ולכאורה כל הנפילות הללו אינם אלא צרות צרורות ולמה נבראו, אבל באמת יש מהנפילות הללו ריווח עצום כי האדם בטבעו אע"פ שבעיניו ממון ושאר תאוות לא ידע שבעה (כי מי שיש לו מנה רוצה מאתים וכו') מ"מ בעיני הרוחניות הוא בטבעו בגדר "שנמח בחלקו", וכל זמן שרואה שחלקו מתקיים בידו, איננו להוט לתוספות קדושה, ובמשך הזמן תוכל ח"ו להתהפך כל עבודתו למצוות אנשים מלומדה, אבל כשנופל ורואה שגם מה שכתב זכה מתערער ונשמת מידו, על זה הוא יוצא בקנאות להציל את עצמו מנפילות, ומתוך ההשתדלות להציל מה שכבר זכה הרי הוא מתעלה יותר ויותר, ובאמת עצם ההשתדלות עצמו היא עבודה קדושה וחשובה לפני המקום ב"ה שהרי הוא עוסק בעבודתו יתברך שמו, ואפילו אילו יהא מצבו כך כל ימי חייו זה הוא תכליתו בעולמו, וכשי"כ שבאמת לא לעולם יהא מצבו ככה כי סוף סוף זוכה לסייעתא דשמיא ויהא לבו ער לעבודתו ית"ש בלא דחיפות תכופות שע"י נפילות.

ונמצא שהנפילות הללו וירידה זו צורך עליה הוא. (ואכן יש בזה סכנה גדולה כי רבים נפלו ונשארו שבורים וצריך לבקש רחמים רבים להנצל מהן) ומ"מ כשחוזר ומתחזק לעלות תמיד במעלות הקודש יש תועלת רב בהנפילות הללו. (כל הדברים הנ"ל מבוארים בספרים הקדושים ואינני אלא כמעתיק מש"כ ספרי יראים.) ועפ"י יל"פ הפוסק הנ"ל: שבמקום אשר יאמר להם לא עמי, היינו בהנפילות שעל ידם מתרחק ומתקרר לפי שעה בעבודתו יתברך, בזה עצמו יאמר להם בני קל חי שהן עצמן המה סבה להתקרבות וכו"ל.

(ברכת פרץ)

מאוצרות המגידים

מי הם דור הולכי המדבר? - רבי שלום שברון זצ"ל

ר' אליהו לאפיאן אמר לנו דבר עמוק, נפלא.

כידוע בשעה שפרעה לקח את שרה אמנו רצה להתחתן עימה, כתב לה בכתובתה את ארץ גושן כך כתוב בחז"ל, ולכן לימים, כאשר ר' עם ישראל נכדיה ירדו למצרים, התיישבו בארץ גושן.

הקב"ה הכין עוד בימיו של אברהם אע"ה מקום מובדל מטומאת מצרים, שטח ענק למגורים בבעלות אדם צדיק, היינו שרה אמנו ע"ה, כדי שיהיה לבניו בהיותם במצרים מקום מקודש. לכן יוסף ע"ה שידע את הסוד, בחר את ארץ גושן. מה שיוסף אמר לפרעה כי רצונו בארץ גושן "כי ארץ מקנה היא" היה רק תירוץ, כי הטעם האמיתי משום שגושן התקדשה בשעה ששרה קיבלה עליה בעלות, טומאת מצרים לא שלטה שם!

בא ר' אלי' והוסיף שמכאן הסוד שבני לוי לא השתעבדו, כל השנים שעם ישראל התגוללו במצרים, ובני לוי לא שקעו במ"ט שערי טומאה, ר' אליהו הקדים וסיפר:

הרי אתם יודעים ש"ועיבדו מצרים את בני ישראל בפרך" היינו - "בפה רך": להוציא את היהודים מארץ גושן ולהשתעבד בהם, לא היתה להם יכולת, כי החוק לא מנע מהיהודים להשאיר להתגורר בגושן, הם הוציאו אותם החוצה בערמה.

בתחילה לא הכריחו אף אחד לעבוד, רק ערכו להם מצוד, פיתו אותם בכל מיני פיתויים. מה שהשתתף קיבל פיתונו ורעמם קיבל פיתונו כמסורת נאה מפריעה. כתוב בגמרא כי פרעה תלה על צוארו לבנה של זכה להראות את החיבה שלו לעבודה וכו'. העם יצאו, לא חשבו הרבה והתחילו לעבוד הרחק מארצם גושן. הם עזבו את גושן בערמת שכר עבודה ופרנסה.

איש זה מת בגיל 95, ובשנותיו האחרונות היה מגיע אליו סופר מיוחד לכתוב את קורות חייו. פעם, כאשר הגיע אליו הסופר, אמר לו טוסקניני ש'היום אין לי אפשרות לשבת איתך על הזכרונות'.

הוא הסביר את סירובו בכך שאחת התזמורות הידועות עורכת ממש עכשיו קונצרט גדול במדינה מרוחקת, 'ולצורך זה היא התאמנה אצלי במשך חודשים ארוכים'.

מנהלי התזמורת שלחו לי כרטיס טיסה, אבל מפאת גילי המבוגר אני מנוע מלטוס למדינה הזאת. ברם, כיון שמאוד חשוב לי לשמוע את הביצועים של התזמורת, אני מתכוון לעשות זאת באמצעות התקשורת.

כשהם יתחילו לנגן, אתחבר אליהם באמצעות התקשורת ואזיין לביצועים המוסיקליים, אמר טוסקניני לסופר. אם תשב בשקט ולא תשאל שאלות, תוכן לשבת לידי בעת ההאזנה לקונצרט, הוסיף.

וכך היה. הסופר ישב והביט במנצח המפורסם, ותיעד את צורת האזנתו לביצועי התזמורת. לימים יתאר הסופר ויכתוב ש'האדון היה מרותק כולו לניגונים שהושמעו באוזניו באמצעות התקשורת, כולו קשוב, בודק ובוחן כל תו, כל קנייטש'...

כאשר הסתיימה ההופעה, החמיא הסופר לטוסקניני וחילק לו שבחים מרובים באומרו שעל פי צורת ההאזנה שלו רואים שמדובר במנצח גדול, העומד מאחורי הניגונים הללו.

אבל, המנצח החמיץ פנים.

'כן, הכל היה טוב ויפה, אבל הצטערתי מאוד לשמוע שבמקום 14 הכנרים שאינמתי, היו שם רק 13. חבל, חבל מאוד!'

התשובה המהממת

הסופר מתאר את הצחקוקים שעלו בליבו למול 'דמיונותיו' של המנצח, הטוען שהצליח להרגיש בחסרונו של כנר אחד... שהרי איך אפשר לשים לב לכך באמצעות קן התקשורת ועוד עם אוזניים של קשיש שעבר מזמן את גיל ה-90. הרי זה פשוט לא יתכן!

למחרת, ממשיך הסופר בתיאורו, החלטתי בכל זאת לבדוק את המידע שהעביר לי המנצח... לאחר סבב טלפונים מייגע הגעתי למספר הטלפון של האדם שהיה אחראי על המופע המוסיקלי, ולאחר שהצגתי את עצמי שאלתי אותו האם יוכל לומר לי כמה כנרים היו אמורים להופיע בקונצרט שנערך אתמול.

תמתין על הקו ואסתכל ברשימה השמית שלי, ביקש האדון.

המתנתי על הקו, מספר הסופר, ובתוך דקה הגיעה התשובה: 14 כנרים.

וכמה הופיעו בפועל? - המשכתי לשאול. ושוב חיפושים בדפים...

אני רואה שהופיעו רק 13... אחד הכנרים כנראה לא יכול היה להגיע...

הייתי המום. הנחתי את השפורפרת במקומה, והלכתי מיד לביתו של טוסקניני. אדוני הנכבד, אמרתי לו, אני חייב להתנצל בפניך. אכן צדקת. בדקתי מה שאמרת לי, ונדהמתי לשמוע שאכן כנר אחד היה חסר. אני מצטער שצחקתי עליך...

אבל, המשכתי, אני רוצה שתסביר לי איך... איך הצלחת לגלות את זה...

הרגשתי שחסרים תווים

טוסקניני הרגיש את עיניו ונתן בי מבט חודר. בוא תבין, אמר. הרי ברור שלמרות שכל הכנרים מנגנים את אותו הלחן, לא כתבתי תווים אחידים לכל 14 הכנרים, שהרי אם כן אינני זקוק לכולם... די היה באחד או בשניים, ולכל היותר בשלושה או בארבעה. לכל אחד ואחד מהכנרים יש רשימת תווים שהיא ייחודית רק לו, כזו שנכתבה במיוחד עבורו. כל תו שנכתב בשינוי קטן או בתוספת קנייטש, מהתו המופיע אצל האחרים.

ואז - כאשר כל הכנרים עולים אל הבמה ומנגנים יחדיו, נוצרת סימפוניה נפלאה, יצירה של ממש, המורכבת משילובם של כל התווים!

והנה, במשך ההופעה הבחנתי שחסרים לי תווים מסויימים ביצירה הסימפונית, ולפי מספר 'הסימנים המוסיקליים' החסרים הבנתי שכנר אחד נעדר. אמנם, היציבור הרחב שהאזין לקונצרט לא הרגיש כלל בהיעדרו של הכנר ובחסרונו של התווים שהיו אמורים להצטלצל מניגונו, והנגינה היתה נשמעת להם ללא כל דופי, אבל אני, המנצח, שכתבתי את התווים, לא יכולתי להסתדר בלעדיהם והדבר גרם לי צער רב...

השורות הללו נכתבו במיוחד עבורך!

וכאן פונה הת"ח לבן שיחו, אתו יהודי יקר המצר על כך שאינו מצליח ללמוד אלא כמה שורות, ואומר לו: עד כאן סיפורה של הכתבה שקראתי אתמול. אם תתעמק בענין, תראה שיש לכך הקבלה של ממש למצב שבו אתה נמצא.

אולי בעיניך נדמה שאין חשיבות כל כך גדולה לאותן שורות שהינך מצליח ללמוד, אבל הקב"ה, המנצח הגדול, שכתב את השורות הללו, רוצה וחפץ בכל אחד מהן, כי הוא כתב אותן במיוחד עבורך! ואם לא תלמד את השורות הספורות הללו, ולא תשמיע בפניו את התווים הייחודיים שלך, הם יחסרו לו, כביכול.

בעל התשובה התעודד מאוד למשמע הדברים, ועשה רושם כמי שקלט את המסר בצורה הנכונה.

כעבור מספר חודשים פגש הת"ח את בנו של היהודי ההוא, והתעניין בשלום אביו. הבן נאנח וסיפר שלמרה הצער האבא נפטר לבית עולמו, אבל, המשיך הבן, יכולתי לספר לך שהדברים שאמרתם לו בשיחתכם השפיעו עליו עד מאוד, והוא החל ללמוד את השורות הספורות שלו בשמחה גדולה.

בדרך זו כיבדו בני ישראל את ה' בימים מקדם - במצרים. בני אברהם יצחק ויעקב (השקועים בטומאה) לא אמרו "מי הם בני לוי אוכלי לחם חיים! פזיזים, שילכו לחפש אוכל לבד". האמת כי יהודים בכל הדורות דחקו מפת לחמם ועשו עימה חסד לאחריים - ובפרט עם בני התורה. "כבד את ה' ממה שחננך" ואבינו מתפאר בנו "בנים אתם להשם אלוקים".

"זכורני", סיפר ר' אליהו, "פעם אחת כאשר האלטער מסלבודקה היה בנסיעה ברכבת מקובנה לקעלם. ישבה עימו בקרון קבוצת סוחרים יהודיים בעלי שם, שהכיר אותו, וידעו כי הוא מנהיג ישיבה גדולה בסלבודקה - שמנתה אז כשלוש מאות בחורים. הם דיברו בקול בכונה שהוא ישמע, פתחו את פיותיהם בזלזול - ובסגנון משפיל בכל מיני משפטים. בין הדברים, מה שאני זוכר כעת, הם אמרו, כביכול לעצמם: 'מושיבים שם בעה"ס מאות בחורים, ואנחנו, כן אנחנו, צריכים לעמוד, בשבילם... אין להם אוכל ובאים לקחת מאיתנו כסף...' האלטער שידע כי בני הישיבה הם יסוד האומה בכל העולם - בפולין ברוסיה בליטא, בארצות המערב ואמריקה, הסתובב ואמר להם: 'למה אתם תמהים כל כך דוקא על זה, ואינכם תמהים על עצמכם, כיצד ברחבי השדות שברשותכם עשרים סוסים עובדים בשביל אדם אחד, כולם, כל עשרים הסוסים עובדים עבורו, והוא, בסך הכל אחד יחיד. א"כ מה לא מובן?!' - הסבא מסלבודקה שתק שניה קצרה ואמר עוד, שלמה המלך אמר 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותי שמור כי זה כל האדם וחי' אומרים מאי כי זה כל האדם? כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה וכו'. העולם נברא - לצוות לזה'. נמצינו למדים שכל הדומם, החי והמדבר באסיה, באמריקה, באפריקה ואוסטרליה לא נבראו בשביל עצמם אלא בשביל האדם שעוסק בתורה וירא מאלוקים. ולמה תתמהו שאתם ג"כ עובדים בשביל בני ישיבה העוסקים בתורה?!' הם שתקו, מי יודע מה חשוב.

בקיצור, דור המדבר! דור המדבר יוצאי מצרים! למדנו היום כמה גדולים היו דור יוצאי מצרים, שעוד לפני שקיבלו את התורה ועדיין לא ראו ניסים ונפלאות כי עדיין לא קרעו לפניהם את הים ולא עמדו רגליהם לפני הר סיני, מתגוללים היו בתוך עיניו ושיעבוד וכו' גם אז הייתה להם גדלות וגבורת רוח שלא חסו על רעבון בנייהם וכל איש ואשה משפחה ושבט נתנו את חלקם לשבט לוי היושבים בארץ גושן ועוסקים בתורה. "אשרי העם שככה לו"

אכן, לא לחינם זכה אותו דור להיות "דור דעה - דור מקבלי התורה". אין לתאר את גדלות אותו דור בתחומים נוספים. ובאמת בזוהר הקדוש מצינו דברי רבי שמעון בן יוחאי - דור כזה לא היה ולא יהיה עד ביאת גואל צדק!

בידיעה זו, יש לנו מעט, את האפשרות, להתחיל ללמוד חומש במדבר. על מסעותיהם של דור דעה שהלכו ארבעים שנה במדבר הנורא. שנדע מעט מרוממות אותו דור.

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (א' ב')

רש"י בפסוק הקודם אומר: 'מתוך חיבתן לפניו, מונה אותם כל שעה'.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל מבאר את פסוקנו ואומר, שבכוונת התורה 'שאו את ראש' וכו', מונחת ההבנה שלכל אחד מעם ישראל יש תפקיד משלו, לפי תכונותיו ולפי כישוריו, ורק בצירופם של כל אחד ואחד אל הכלל, נגיע ל'כל עדת בני ישראל', דהיינו אל השלימות של עם ישראל.

לכן ציווה השי"ת למנות כל איש ואיש, ללמדנו את חשיבותו של כל יהודי, המצטרף אל הכלל, כאשר שילוב התכונות והמידות של כולם, יוצר הרמוניה מושלמת בבריאה.

דבריו של הגר"מ פיינשטיין יובנו היטב באמצעות הקטע דלהלן. מעשה במרבץ תורה חשוב שנכנס לבית המדרש במקום מגוריו ומצא יהודי היושב ליד הגמרא ומתאמץ להבין את הסוגיה שלפניו, ופניו נפולות.

הרגשתי חובה לגשת אליו, ולשאול מדוע נפלו פניו, ולעודדו במידת האפשר, מספר הת"ח. ואכן, האיש היה במצב רוח לא טוב, ושפך את מר שיחו לפניי.

אני חזרתי בתשובה לפני כמה שנים, סיפר לת"ח, ומאז אני מנסה 'להדביק את הפער' שיש לי בלימוד התורה, וללמוד וללמוד ככל יכולתי. אבל, אינני מצליח בכך.

לאחרונה, הוא ממשיך, מטרידה אותי המחשבה, שאתם - שגדלתם על ברכי תלמידי חכמים, והחילתם ללמוד מגיל רך, גורמים להקב"ה נחת רוח בלימודכם. בידי הרב שהצלחתם לצבור בשנות הלימוד המרובות, בהבנה הגדולה שיש לכם בעת הלימוד, בבקאות ובחריפות שרכשתם במשך השנים - על ידי כל הדברים הללו הינכם גורמים נחת רוח לאלוקים.

אבל אני?!...! הרי הלימוד שלי איננו חשוב... ובכלל, הרי אני מצליח ללמוד בקושי רק כמה שורות בודדות ביום, ומה כבר יכול לצאת מזה... הדבר מטריד את מנוחתי, ומה אוכל לעשות כדי להתעודד? - שאל בעל התשובה, ופרץ בבכי נסער. ואם לא די בכך, המשיך לספר ברגשה, לפני מספר שבועות נודע לי שאני חולה במחלה קשה, והרופאים קצבו לי זמן קצר 'עד שהכל ייגמר', רח"ל, בתקופה כזו אני רוצה להספיק כמה שיותר, אבל במציאות אינני מצליח ללמוד יותר מכמה שורות ביום. והדבר מציק לי במאוד.

הקונצרט התקיים במדינה מרוחקת.

הת"ח השיב לו בדברים מאלפים ומיוחדים במינם, בהזכרו שבהשגחה פרטית הזדמן לו לקרוא בלילה הקודם כתבה מסוימת, שיש בה תשובה לשאלתו של הני"ל.

כתבה ההיא מסופר על אחד המנצחים והמלחינים הגדולים בעולם שחי לפני כמה עשרות שנים. מנצח זה, טוסקניני שמו, היה מפורסם מאוד בכל רחבי תבל, ונחשב למנצח הגדול שליווה את התזמורות המובחרות באירופה ובאמריקה.

לרגע נדהם הרב וולק והשתתק, ולבסוף התגמגמו והשיב: "איני מסוגל... שמעתי על בינכם הקדוש... אני אשמ... אני אחראי... בגללי הוא הגיע ארצה". הביט בו ר' ירחמיאל ופליאה בעיניו: "האם יודעים אתם כמה הכרת טובה אני חש כלפיהם? כל ימי לא אשכח את החסד העצום שגמלתם עמדי... חסד עצום וגדול", הוסיף למראה התימהון שאחז את הרב וולק, "הלא על בני יעקב נגזר למות ב"ח באב בשנת תרפ"ט בגיל שבע עשרה... אילו היה נשאר בשיקאגו, מסתבר שהיה נהרג בתאונת דרכים או במחלה קשה, ומכל מקום בוודאי היה מת כמו 'אמריקאנער בוי' [נער אמריקאי]... אבל בזכותכם הוא מת על קידוש ה'! הוא קנה לעצמו דרגה וזכות עצומה בשמים – וכל זאת בזכותכם! הלא ממש הצלתם אותו, ואיך אוכל שלא להכיר לכם תודה?!?!...". רבי שלום שברדון השתתק, ושוב לא היה צורך להכביר במילים ולהשיב את לב השומעים אשר תמחו על מותו של בחור הישיבה המתחזק.

מקרה דומה לכך התרחש לבחור שחזר בתשובה ובא ללמוד בישיבת "נתיבות עולם", וכאשר יצא לשירות מילואים ונסע בגי"פ סיור, עלה הגי"פ על מוקש וכל הנוסעים נהרגו. ראש הישיבה הרב ברוך ביקש לשמוע מרבי חיים קנייבסקי שליט"א מה עליו לומר בבית האבלים וכיצד לנחם במקרה רגיש כזה. הוא נכנס בליווי הרב מישקובסקי שליט"א, גולל את הסיפור באזני הרב והציג את שאלתו.

השיב להם רבי חיים: תגידו שהוא היה צריך למות לפני שנה, אבל הקב"ה חיכה לו במשך שנה שלימה, כדי לזכות אותו למות כבעל תשובה. באו הרבנים לבית האבלים, התיישבו לנחם אותם ובהזדמנות הראשונה אמרו את מה שאמר להם רבי חיים.

האב השכול הביט בהם ודמעות בעיניו: "זה נכון, כל כך נכון" – לאט – לפני שנה כשיצא למילואים היה עליו לנסוע באוטו גי"פ. גם אז קרה בדיוק אותו הדבר, הגי"פ עלה על מוקש וכולם נהרגו, רק שאז הבן שלי לא היה שם... ברגע האחרון הוריד אותו המפקד והכניס במקומו מישהו אחר... אמת ויציב. בדיוק כמו שאמר הרב... (ומתוך האור)

ברוך שאמר: פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת במדבר. מתחילים בס"ד את החומש הרביעי. כדרכו בקודש בכל אחד ואחד מהחומשים, מסביר הרמב"ן את הדבר המיוחד את החומש הזה;

פירוש הדבר, שרובו של חומש במדבר מדבר על מה שאירע לעם ישראל במדבר במשך ארבעים שנה, וזה מה שבעצם נמצא לפנינו בפרשיות הבאות. **אומרים חז"ל (בראשית רבה, פרשה ג, אות ה) – אמר רבי סימון, משם עמים כתיב כאן אורה, כנגד חמשה חמשי תורה. ויאמר אלקים יהי אור, כנגד ספר בראשית, שבו נתעסק הקדוש ברוך הוא וברא את עולמו. ויהי אור, כנגד ספר ואלה שמות, שבו יצאו ישראל מאפלה לאורה. וירא אלקים את האור כי טוב, כנגד ספר ויקרא, שהוא מלא הלכות רבות. ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, כנגד ספר במדבר, שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ.**

נשאלת השאלה – למה "ויבדל אלקים בין האור ובין החשך" זה כנגד ספר במדבר? כתוב היפה תואר – שהוא מבדיל. פי' שבו נזכר ענין המרגלים וגזירת ה' עליהם שלא יכנסו לארץ. והיינו להבדיל בין האור ובין החושך, שהבדיל בין באי הארץ לאור באור החיים, ובין יוצאי מצרים להושיבים במחשכים. פירוש הדבר, בפרשת במדבר מובא המנין של יוצאי מצרים ובפרשת פנחס מובא המספר של באי הארץ; ממילא ההבדלה הזו רמוזה בפס' "ויבדל אלקים בין האור ובין החשך".

אנחנו קוראים לחומש הזה בשם 'חומש במדבר', כיון שרוב העניינים שנמצאים בו עוסקים במה שאירע עם עם ישראל במדבר. אך אם נפתח בדברי חז"ל, נמצא שהגמרא קוראת לחומש הזה בשם 'חומש הפקודים' ולא 'חומש במדבר'; **אומר רש"י – שבחומש הפקודים. ספר וידבר שמתחיל במנין של ישראל ופרשת פינחס באותו ספר ושם המוספין אמרו.**

אם ככה, ישנו הבדל בין איך שאנחנו קוראים לחומש הזה ובין איך שחז"ל קוראים לו. לכן הייתי רוצה לעמוד על פשר השם של החומש הזה, ובנוסף לנסות ולהבין את ענין המנין שמופיע כאן, כי לכאורה המנין הזה הוא פלאי:

למה המנין הזה הוא פלאי?! כיון שהוא נעשה בר"ח אייר – קצת יותר מחצי שנה מהמנין הקודם; **אומרת התורה: (במדבר א, א) וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר.**

המנין הקודם של בני ישראל, נעשה כאשר משה רבינו ירד מן ההר ביום הכיפורים עם הלוחות בידו, ובשר לעם ישראל שחטא העגל נמחל והקב"ה מוכן להחזיר את שכנינו בחזרה לעולם. היות וכן, כל א' וא' מבני ישראל נצטוו להביא תרומות למשכן כמ"ש (שמות כה, ד) ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וגו', ובנוסף לזה, נדרש מכל א' להביא תרומה של מחצית השקל שממנה נעשו האדנים, שנאמר (שמות ל, יד) מבין עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'; כשסיימו לתת את מחצית השקל, נאמר בפרשת פקודי שסך כל התרומות שנתרמו ממחצית השקל היו: (שמות לח, כה) מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש.

ממשיכה התורה ואומרת: (שם, כו) בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מבין עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים – מנין מדויק של האנשים מבין עשרים שנה ומעלה, באמצעות מחצית השקל.

קצת יותר מחצי שנה מאוחר יותר, בא הקב"ה ומצוה את משה רבינו לחזור ולמנות את בני ישראל.

עד הרגעים האחרונים שלו, ממש כך, הוא לא מש מהגמרא וניצל כל רגע ללימוד תורה. מדי פעם, שמענו אותו אומר לעצמו, 'הקב"ה שהוא המנצח הגדול של העולם כולו, רוצה לשמוע את התווים שלי' – וכשהיה קם בבוקר, היה אומר פרק תהלים הפותח במילים 'למנצח מזמור', ופירש לעצמו את הדברים באומרו 'אני בא עתה לשיר לפני המנצח הגדול והנורא שהוא השם יתברך' –

הם זקוקים ליד תומכת ומלטפת

כן, לכל אחד יש תווים משלו. שנכתבו במיוחד עבורו. באופן אישי. למרבה הצער יש לומדי תורה המתקשים לשמוע ולהשמיע את שירת חייהם. הם חושבים שאינם מצליחים בלימודם, וסבורים שהקב"ה לא מחבב אותם, ואינו מעוניין בלימוד התורה שלהם.

הם זקוקים ליד תומכת, מלטפת, ללב חם ואוהב, שיסביר להם, תוך כדי ליטוף, שהקב"ה כן אוהב אותם, וכן רוצה לשמוע אותם כשהם לומדים.

במאמץ קטן נוכל להיות שותפים להצלחתם של הבנים היקרים הללו. זה יקרה אם לא נחסוך במאמץ, נעודד אותם וניתן להם את ההזדמנות להבין שבשמים תפרו תווים מיוחדים ואישיים עבורם, ורק עבורם. ואם הם לא ינגנו אותם, הסימפוניה כולה תהיה חסירה ובלתי מושלמת.

ננסה להחזיר למוחם את הידיעה שהקב"ה, המנצח הגדול, רוצה את התווים שלהם, גם אם הם מעטים, בדיוק כפי שהוא רוצה את התווים של כל לומדי התורה האחרים. (ברכי נפשי)

יימות נדב ואביהו (ג, ד)

נדב ואביהו הומתו דוקא ביום הקמת המשכן בשעה שעמדו ושרתו לפני המקום. ביום של התרוממות הרוח בקרב כל ישראל והתקדשות מיוחדת שהם זכו לה.

רחוקים אנו שנות אור מהבנת המעשה הנורא ומן ההרגש בענין זה, אולם מקרים דומים המתרחשים בדורנו יוכלו לשמש מעין בבואה להיקף האסון ולהשקפה הנכונה בעקבותיו.

בספר "כי אתה עמדי" מסופר אודות בחור צעיר שעזב את הישיבה התיכונית שבה למד ועבר ללמוד בישיבת "כפר חסידים", והנה, חדשים ספורים אחרי המעבר טבע הבחור בים.

האסון הנורא הכה גלים, ורבים תהו כיצד אפשר להבין את העובדה שדוקא כאשר רצה להתקדם בעבודת ה' – מת הבחור?

ב'שלשים' הוזמן רבי שלום שברדון זצ"ל לשאת דברים, והוא בחר להשיב על שאלה זו, אשר ריחפה בחלל האויר, במעשה מופלא שארע שנים קודם לכן:

בשיקאגו חי יהודי מיוחד שנקרא ר' ירחמיאל וכסלר. ר' ירחמיאל היה עשיר מופלא, אוהב תורה ובעל חסד עצום, וברבות הימים היה לחותנו של רבי בצלאלא ז'לוטי זצ"ל, רבה של ירושלים.

באחד הימים הזדמן לבית הכנסת יהודי מירושלים, הרב וולק שמו, אשר היה אוהב ציון מושבע ומפעם לפעם נסע לחו"ל על מנת לעשות נפשות ולשדל יהודים לעלות ארצה. הרב וולק נשא דרשה חוצבת להבות אש וקרא לציבור לעלות ולחונן את עפרה של ירושלים עיר הקודש.

דרשתו חלחלה עמוק לתוך ליבו של הרב וכסלר, והוא גמר בליבו לעלות לארץ ישראל יחד עם בני ביתו. ואכן, תקופה קצרה לאחר מכן הגיע לביקור בארץ, ובין השאר נסע לעיר חברון והתרשם מאוד מיישיבת כנסת ישראל שקבעה שם את משכנה.

האב עמד לסיים את הביקור ולשוב לביתו שבניכר, אולם לא שיער בנפשו כי בנו, ר' יעקב, כבר נתפס בלהבות הקדושה נמרצות שם ונפשו נמשכת כאחוזת קסמים דוקא למקום זה... ההורים חששו מעט, אך לבסוף נעתרו להפצרותיו, וכך שבו לביתם לבדם, נחושים בדעתם למכור את נכסיהם ולעבור לגור בקביעות בירושלים, והותירו מאחוריהם את בנם יעקב, אשר מבלי לאבד אף רגע אחד צלל למעמקי התורה, דולה עוד ועוד פנינים יקרים מן האוצר שנגלה לפניו.

יעקב התחבב באופן מיוחד על ראשי הישיבה. הוא עלה ונתעלה במעלות התורה ורכש לו ידיעות חדשות בכל התורה כולה. מלבד זאת היה ידוע באהבת התורה שלו, והתברך בהשגות פנימיות גבוהות ובמידות נאצלות: ענוותנות, צניעות וטוב לב, שניכר בו בראגלו לכלכל בכספו כמה מתלמידי הישיבה העניים. אולם, לא חלף זמן רב וטבח נורא התבצע בעיר חברון. יעקב הסתתר בבית משפחת סלוניס אולם ידם האכזרית של הרוצחים השיגה אותו, כמו את שאר היהודים שניסו להסתתר שם, וגרון ביקע את ראשו.

ברגעיו האחרונים עוד הספיק יעקב לבקש מן העומדים סביבו ולומר בקול את הודיו וחזר אחריהם מילה במילה, הוא התייפח בכבי ונפל על צווארו של הרב סוקולובער זצ"ל כשהוא אומר כי הוא שמח שהוא מת לאחר שהתחבר ללומדי תורה, והוא מודה לקב"ה שהנחה אותו ללמוד.

דבר האסון הנורא הגיע לאזניו של הרב וולק, ומלבד הזעזוע העמוק שחש התייסר ביסורי מצפון וראה את עצמו אשם במות הקדושים של יעקב וכסלר, אשר עלה לארץ כתוצאה מן הדברים שנשא בשיקאגו, ושוב לא אזור את הכוחות הדרושים לנסיעה לשיקאגו ולפגישה עם האב השכול.

באחד הימים כששהה בניו יורק הופיע לפתע מולו האדם שהיה מושא מחשבותיו וכאביו – ר' ירחמיאל וכסלר בכבודו ובעצמו.

"הרב וולק", הוארו פניו של ר' ירחמיאל, "שלום עליכם! מדוע אינכם באים עוד לשיקאגו?"

שואלים המפרשים – למה זה נעשה דוקא בר"ח אייר? אם היה חשוב כ"כ לקב"ה למנות אותם, אז הטוב ביותר היה לעשות זאת בב' בניסן; בא' בניסן היתה השראת השכינה במשכן, וביום שלמחרת יכלו למנות אותם! למה המתינו ל' יום?!

אומר המהר"ל (גור אריה, במדבר) – ויש לומר כיון דבאחד בניסן הוקם המשכן כל זמן שלא היה עדיין חדש מזמן שהוקם המשכן לא נקרא שהוא שורה במשכן עם ישראל, כדאמרין במסכת נדרים: נדר מיושבי העיר אסור בכל מי שדר שם חודש אחד, ובחדש אחד נקרא דירה. לכך כשרשה שכינה ביניהם ל' יום מנאם.

שאלה נוספת שמצריכה ביאור:

עם ישראל נספר מיד לאחר יום הכיפורים, היות וביקש הקב"ה ממשה רבינו לספור אותם פעם נוספת; אומרת לנו התורה: **"שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים"**.

נשאלת השאלה – בשביל מה מבקש הקב"ה ממשה רבינו למנות אותם פעם נוספת, הוא לא יודע מה המניין של בני ישראל?!

אומר רש"י – "מתוך חבתן לפניו מונה אותם כל שעה".

פירוש הדבר, הקב"ה ידע בדיוק כמה מונים בני ישראל ולא היה לו צורך אמיתי בספירה. אבל היות והוא מחבב אותנו, הוא ביקש ממשה רבינו למנות אותנו. למה הדבר דומה? כבנאדם שיש לו כמה אלפי דולרים בכיסו ויודע את הסכום המדויק – סביר להניח שהוא יספור אותם כל פרק זמן קצר, או לכל הפחות יניח את ידו עליהם כדי לבדוק שהכל במקום – ולמה? כי הוא מחבב אותם מאוד! ©

א"כ נמצאנו למדים, שהמניין מבטא את אהבת הקב"ה לעם ישראל.

בחלוף חצי שנה מהמניין שנעשה באמצעות מחצית השקל, אומרת התורה: (במדבר א, מו) ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים – בדיוק אותו מנין מלפני חצי שנה, ללא שום שינוי!

נשאלת השאלה – האם יכול להיות שלא התבררו אנשים במהלך התקופה הזאת – היתכן שאלה שהיו בני פחות מעשרים שנה לא גדלו?!

לכאורה, השאלה היותר קשה – הרי היו אנשים שנפטרו במהלך התקופה הזאת. אין לנו מושג כמה, אבל שני אנשים אחריו כן יודעים בוודאות – נדב ואביהוא, כך כתוב בפרשת שמייני. אם ככה, התורה היתה צריכה לחסר לכל הפחות שני אנשים מן המניין ולכתוב: **"שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וארבעים ושמונה"** – למה היא לא חיסרה?!

יאמר האומר – התורה לא מונה באחדות שהרי בכל השבטים לא מנו את היחידות, מלבד שבט לוי שכן מנו.

אם נצא מתוך נק' הנחה שהתורה לא מנתה את הנפטרים – איפה כל אותם אנשים שגברו???

לפי שיטתו של רש"י, המניין של בני עשרים שנה ומעלה לא נעשה מיום הלידה, אלא מנו אותם לפי שנתונים. פירוש הדבר, להבדיל אלף אלפי הבדלות, ברשויות מקומיות, שאדם בא לרשום את הילד לגן, אומרים לו כך – מי שנולד מתאריך זה וזה, עד תאריך כזה וכזה, ניכנס לכיתה כזאת וכזאת; אחד שנולד שבוע אחרי חבר שלו, יחכה עוד שנה בגן.

זאת אומרת, שהתאריך שנקבע, הוא התאריך של המניין הראשון. עד שנה הבאה בעת הזאת, אין מתבגרים מעל גיל עשרים – כולם נחשבים לבני עשרים.

בא האור החיים הקדוש ומסביר את הדברים על פי שיטתו; ישנו הבדל בין המניין הראשון לשני. מהו הבדל?

אומר האור החיים הקדוש, שהמניין הראשון שמופיע בפרשת פקודי **"שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים"** כולל גם את שבט לוי. בשונה מן המניין כאן, בפרשת במדבר, שבט לוי לא נכלל בו. זאת אומרת שיש לנו כאן פער של כ"ב אלף!

אומר האור החיים – זה מה שהתורה באה לומר לך; מיד לאחר שכתב המספר **"שש מאות אלף"**, אומרת התורה: **"ויהיו כל הפקדים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמשים"** – איך יכול להיות דבר כזה, הרי לפני חצי שנה ספרת אותם וזה היה אותו מספר! – אומרת לך התורה: **(במדבר א, מז) והלויים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם;** בשונה ממה שכתב בפרשת כי תשא, ששם מנתה התורה את שבט לוי, כאן במנין הזה, שבט לוי לא נמנה, ולכן יש פער של כ"ב אלף. אותם כ"ב אלף נותנים לנו תשובה לאלו שמנו ולאילו שעברו את גיל עשרים.

עד כאן, ביאור הנפלא של האור החיים הקדוש.

לפני שניכנס לנושא המרכזי של השיעור, הייתי רוצה להקדים הקדמה קצרה:

בשונה מהספירה שבפרשת כי תשא, ששם כל אדם מכן עשרים שנה ומעלה נדרש להביא מחצית השקל ולושים בקופה וכך א' לא ידע מי תרם. לעומת זאת, בספירה כאן בפרשת במדבר, נותן הקב"ה פרטים מדויקים: מיקום, תאריך ומה לספור בדיוק – **"וידבר ה' אל משה ויאמר: במדבר סיני באהל מועד – מתי? – באחד לחדש השני – מתי? – בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר"**.

בא המדרש ולא מבין את פשר הספירה הזאת; אם את חורבן הבית לא גילתה התורה ולא הרחיבה בעניין, למה שיעניין אותנו מתי ואיפה ספרו את בני ישראל?!

אומר המדרש (ילקוט שמעוני, במדבר, רמז תרפ"ג) – והצדקה שהקב"ה מביא לעולם מפורסמת כהרים הללו, {תהילים לו, ז} משפטין תהום רבה, משפט שאתה עושה בעולם כהיום רבה, מה תהום בסתר אף משפטין בסתר, כיצד כיון שחברת ירושלים בתשעה באב חרבה, וכשהוא יחזקאל מראה לו בעשירי באחד לחדש, למה שלא לפסוק לו באיזה יום באיזה חודש חרבה, אבל כשהוא בא לגדל את ישראל הוא מפרסם באיזה יום באיזה מקום באיזה חדש ובאיזה שנה; באיזה יום? באחד לחודש, באיזה מקום? במדבר סיני, באיזה חודש? לחודש השני, באיזה שנה? בשנה השנית.

כותב המלבי"ם – באשר המניין הקודם לא היה תכליתו רק לדעת מספרם, ולא נתייחסו אז על משפחותם ובשביהם, כי כולם עברו ע"י מונוה נתנו שקליהם בערבוביא ולא שאלו אותם לא על שמותם ולא מאיזה משפחה ושבת הוא, ולא אם הוא ראוי לצאת בצבא או לא וכ"ש שלא הקפידו על סדר דגלים ולא היו זקניהם בראשיהם... שוא את ראש כל עדת ב"י, וזאת שנית שבמנין הקודם לא נתייחסו על משפחותיהם, ובמנין הזה צוה שיהיו למשפחותם לבית אבותם שהיה צריך לייחס כל אחד, והתייחסו מלמטה

למעלה תחילה באו כל אנשי המשפחה והתייחסו על משפחותם ואח"כ התייחסו המשפחות התחתונות אל משפחות העליונות ואח"כ אל בתי האבות ואח"כ אל השבט... במספר שמות שכל א' הגיד את שמו וכתבו על ספר ואח"כ מנו את השמות וידעו כמה אנשים יש. כל זכר לגלגלותם שחוץ מזה עברו האנשים בעצמם לפני משה ומנו אותם לגלגלותם...

פירוש הדבר, כל אחד מהעם עבר לפני משה, ומשה היה סופר – "אחד... שתיים... שלש...", ולא רק זה אומר לנו המלבי"ם, אלא משה היה שואל גם לשמם ולשם שבטם. יכל לבוא בנאדם לפני משה, שיש לו 250 ילדים {שבמצרים היו יולדות ששה בכרס א', ולכל א' היתה יכולה להיות יותר מאשה אחת * 30 שנה = בן פורת יוסף ☺} ומתחיל להקריא לו את שמות הילדים ומשה רוסם!

נשאלת השאלה – בשביל מה כל הפרוצדורה הזאת?! למה לא ביקש משה שכל אבא יכין רשימה מסודרת של כל הילדים ויגיש לו אותה?

אומר הרמב"ן – כי היה אסור למשה לשאול את האבא, כמה ילדים יש לו! אחד אחד היו עוברים לפני משה ואהרן, ומשה ואהרן {עפ"י המלבי"ם} היו כותבים אותם – ולמה???

כדי שמושה ואהרן יברכו כל אחד ואחד מהם – כפי הנהוג היום לעבור לפני אדמו"רים וחסידים, על מנת להתברך מפיהם;

כותב הרמב"ם – "... אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו אולי להודיעם חסדו עליהם כפי שבבעים נפש ירדו אבותיהם מצרימה ועתה הם כחול הים כך וכך בני עשרים ואחרי כל דבר ומגפה ימנם להודיע כי הוא משגיא לגוים ימחץ וידיו תרפינה וזהו שאמרו רבותינו מרוב חבתם מונה אותם כל שעה ועוד כי הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה' והוא נודע אליהם בשמו יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל וזכות הרבים במספרם וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים: ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעיט מספרכם..."

הספירה הזאת כל כך חשובה, עד שבאים חז"ל ומגלים לנו שלמשה רבינו היו עשרה שמות; **אומרים חז"ל {ויקרא רבה, פרשה א, אות ג} –** עשרה שמות נקראו לו למשה: ירד: חבר: יקותיאל: אבי גזר: אבי סוכו: אבי זנוח. רבי יהודה ברבי אלעאי אמר אף טוביה שמו, הדא הוא דכתיב {שמות ב, ב}: ותרא אתו כי טוב הוא, כי טוביה הוא. רבי ישמעאל בר אמי אמר אף שמעיה שמו. אתא רבי יהושע בר נחמיה ופרש הדין קריא {דברי הימים א כד, ו}: ויכתבם שמעיה בן נתנאל הסופר וגו', שמעיה, ששמעה יתפלגו. בן נתנאל וגו' כן, כן שנתנה לו תורה מיד ליד. הסופר, שהיה סופרן של ישראל. הלוי, שהיה משבטו של לוי. לפני המלך והשרים, לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא ובית דינו. וצדוק, זה אהרן הכהן. ואחימלך, שהיה אחיו של מלך. בן אביתר, שותר הקדוש ברוך הוא על ידיו מעשה העגל. רבי נתנומא בשם רבי יהושע בן קרחה אמר אף לוי היה שמו על עקר משפחתו {שמות ד, יד}: הלא אהרן אחיך הלוי. ומשה, הרי עשרה, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חייך מכל שמות שנקראו לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה {שמות ב, י}: ותקרא שמו משה, ויקרא אל משה.

נשאלת השאלה – מה מונח כאן בכל עין הספירה הזאת? כדי להבין מה מונח כאן, נצטרך להציג עוד שתי שאלות:

אומר המדרש {במדבר רבה, פרשה ב, אות ג} – הביאני אל בית היין, בשעה שנגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים, שנאמר {תהלים סח, יח}: רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן, והיו כלם עשויים דגלים דגלים, שנאמר {שיר השירים ה, ז}: דגול מרבבה, כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, התחילו מתאווים לדגלים, אמרו אלואי כך פנו נעשים דגלים כמותן, לכך נאמר: הביאני אל בית היין, זה סיני שנתנה בו התורה שנמשלה כיון {משלי ט, ה}: ושתו ביין מסכתי, הוי: אל בית היין, זה סיני. ודגלו עלי אהבה, אמרו אלואי הוא מגדיל עלי אהבה, וכן הוא אומר {תהלים כ, ו}: נרננה בישועתך וגו', אמר להם הקדוש ברוך הוא מה נתאיתם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם, {תהלים כ, ו}: ימלא ה' כל משאלותיך, מיד הודיע הקדוש ברוך הוא אותם לישראל ואמר למשה לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו. מובן ש'דגל', זה לא הכוונה לחתיכת מקל עם בד שכל אחד צובע בצבע אחר ויש לו דגל; אם מלאכים יורדים עם דגלים, פירוש הדבר שיש כאן מימד רוחני כלשהו, והשאלה שנשאלת היא – מה מונח כאן בכל הענין של הדגלים, ומהו בדיוק ה'דגל' הזה?

ממשיך המדרש ואומר {שם אות ד} – איש על דגלו באת {במדבר כ, ב}, הדא הוא דכתיב {שיר השירים ו, י}: מי זאת הנשקפה וגו', קדושים וגדולים היו ישראל בדגליהם וכל האמות מסתכלין בהם ותמהין ואומרים: מי זאת הנשקפה וגו', אומרים להם האמות {שיר השירים ז, א}: שובי שובי השולמית, הדבקו לנו, בואו אצלנו ואנו עושיין אתכם שלטונים, הגמונים, דכסין, אפרכין, אסטרטליטין. {שיר השירים ז, א}: שובי שובי ונחזה בך, ואין נחזה אלא שורה, שכן אמר יתרו למשה {שמות יח, כא}: ואתה תחזה וגו'. שובי שובי ונחזה לך, וישראל אומרים {שיר השירים ז, א}: מה תחזו בשולמית, מה גדלה אתם נותנים לנו, שמא {שיר השירים ז, א}: כמחלת המחנים, שמא יכולים אתם לעשות לנו כגדלה. שיעשה האלקים במדבר, דגל מחנה יהודה, דגל מחנה ראובן, דגל מחנה דן, דגל מחנה אפרים, יכולים אתם לעשות לנו כך. מה תחזו בשולמית, מה גדלה אתם נותנים לנו שמא כמחלת המחנים, שמא יכולים אתם לתן לנו כגדלה שעשה לנו האלקים במדבר, שהיינו חוטאים והוא מוחל לנו ואומר לנו {דברים כג, טו}: והיה מחניך קדוש. בני עדות אשכנז, שרים פיוט בכל ליל שבת שנקרא "כל מקדש שביעי כראוי לך"; שם פיוט אחרון אומרים: "כל מקדש שביעי כראוי לך, כל שומר שבת כדת מחללו, שכרו הרבה מאד על פי פעלו, איש על מחנהו ואיש על דגלו"

אנחנו משתבחים בזה, שלכל אחד יש מחנה ודגל – מה בדיוק השמחה הגדולה???

במנין הששים ריבוא של שורשי נשמות ישראל, אסור היה שתהיה חסרה אפילו נשמה אחת – ואפילו נשמת דתן ואבירם; אם דתן ואבירם היו אומרים: "רגע, היום לא מתאים לנו קבלת התורה. אנחנו צריכים לצאת לחופשה – נחזור בשבוע הבא!"; אם אין ששים ריבוא – אין מתן תורה!

נשאלת השאלה – מזה משנה לנו אם יהיו ששים ריבוא, או אחד פחות או אחד יותר?!
אומרת המשנה בירושלמי {מסכת תרומות פ"ח ה"ד} – **היה עובר ממקום למקום וכרתות של תרומה בידו, אמר ליה נכרי: תן לי אחת מהן תן לי ככר אחד ואטמאה כלומר, וממילא היתה טמאה במגע ידו ואם לאו ואת תתן לי הרי אני מטמא את כולן!** ר' אליעזר אומר: **יטמא את כולן, ואל יתן לו אחת מהם ויטמא!** ויעשה הנכרי מה שירצה ויטמא את הכל. ר' יהושע אומר: **יניח לפניו אחת מהן על הסלע כלומר, לא יניח בידו אלא על הסלע, ובוזה מציל את השאר.** וכן נשים שאמרו להן גוים עובדי אלילים: **תנו לנו אחת מכם ונטמאה לבוא עליה, וממילא תיטמא ואם לאו, הרי אנו מטמאין את כולן** יטמאו את כולן, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל ובוזה הכל מודים שאין מוסרים נפש תחת נפש.

נשאלת השאלה – האם זה הגיוני שכולם יהרגו בשביל אחד?!
נתאר לעצמנו שיושבים בבית הכנסת שבעים ראשי הסנהדרין. יש שם יהודי אחד בן 119 וי"א חודשים ועשרים יום; הוא כבר חולה אלצהיימר ולא יודע ממש מה הולך איתו. שמו אותו בכיסא גלגלים והשאירו אותו בבית הכנסת; מגיעים הגויים ודורשים: "תנו לנו ראש אחד, כדי שנוכיח למלך שהרגנו משהו!" – שבעים סנהדרין, כולם מלאים בינה של תורה! – למה שלא תיתן לו את הבחור על הכיסא גלגלים, כמה כבר נישאר לו 'לחיות'???

אומרים לנו כאן חז"ל בירושלמי – בשום פנים ואופן לא!
למה???

כי כל יהודי שווה אותו הדבר אצל הקב"ה! לא משנה אם הוא ראש הסנהדרין, או יהודי פשוט; במספר כולם שווים!

נתאר לעצמנו סיטואציה נוספת; יש לך בית כנסת שיושבים בו תשעה גאוני עולם – דוגמת משה רבינו – האם הם יכולים להגיד קדיש? האם הם יכולים להוציא ספר תורה ולקרוא בו בברכות? האם הם יכולים לומר קדושה???

לא – צריכים עשרה!!!

לעומת זאת, ממול יש בית כנסת עם עשרה עגלונים; הם יכולים לקדש את שמו של הקב"ה בעולם, כשם שמקדשים את שמו בשמי מרום!
אם יסיפו עגלון א', לבית הכנסת עם התשעה גאוני – הם יוכלו לומר קדושה ויוכלו להוציא ספר תורה וכד' – כי במספר כולם שווים!

נשאלת השאלה – אם במספר כולם שווים, אז איפה מתחילה החלוקה?
החלוקה מתחילה בשמות; אומר הקב"ה למשה רבינו – תמנה את עם ישראל במספר שמות, כמ"ש "במספר שמות כל זכר לגלגלתם" – מה פירוש הדבר 'שמות'?

כדי להבין מה זה שמות, נצטרך קודם להסביר מה ראו בני ישראל:

כשירדו המלאכים, כל מלאך החזיק דגל; כל א' מבין, שדגל זו לא הכוונה לחתיכת סמרטוט עם מקל. המלאכים לא ירדו עם מקלות עם בדים – המלאכים ירדו עם תפקידים; כל מלאך ירד עם משרה! מיכאל יודע שהוא צריך לעשות א', גבריאל יודע שהוא צריך לעשות ב' ועל זו הדרך. אף מלאך לא מקנא בשני – כולם אותו הדבר!

כותב הרמב"ן {מסילת ישרים פ"א – בפרטי מדת הנקיאות} – **והוא מה שיעיד לנו הנביא על הזמן העתידי, שלמען תהיה טובת ישראל שלמה, יקדים הקדוש ברוך הוא להסיר מלבבנו המדה המגונה הזאת, ואז לא יהיה צער לאחד בטובת האחר, וגם לא יצטרך המצליח להסתיר עצמו ודבריו מפני הקנאה, והוא מה שכתוב (ישעיה יא, יג) וסרה קנאת אפרים וצורוי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה וגו', הוא השלום והשלוה אשר למלאכי השרת, אשר כולם שמחים בעבודתם איש איש על מקומו, ואין אחד מתקנא בחברו כלל, כי כולם יודעים האמת לאמתו ועלזים על הטוב אשר בידם ושמחים בחלקם.**

פירוש הדבר, למה מלאך שמח ולא מקנא בחברו? למה "כלם אהובים, כלם ברויים, כלם גיבורים, כלם קדושים"? למה שאף א' לא ירצה לעקוף את השני?! – פשוט מאוד, כי זה לא התפקיד שלו, כל אחד יודע את תפקידו! כל אחד יודע למה הקב"ה מייעד אותו!
יוצא א"כ, שדגל זה תפקיד; כל מלאך יודע את תפקידו – רפאל תפקידו לרפאות, מיכאל תפקידו לבשר טובות, גבריאל תפקידו להוציא את מידת הדין אל הפועל וכי' וכמו ששאל יעקב אבינו את שרו של עשו – {בראשית לב, ג} הגידה נא שמך? ואמר לו המלאך: {שם} **למה זה תשאל לשמי** – כלומר, "השם משתנה בהתאם לתפקיד שניתן לי".

אומרת הגמרא {מסכת חולין צ"א, ב} – **חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, שהרי בכמה בחינות מעולה השבח שמשבחים ישראל את הקב"ה מן השבח שמשבחים אותו המלאכים: שישאל אומרים רשאים לומר שירה לה' בכל שעה, ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום. ואמרי לה ויש אומרים שאין מלאכי השרת אומרים שירה לה' אלא פעם אחת בשבת בשבוע. ואמרי לה ויש אומרים פעם אחת בחודש. ואמרי לה ויש אומרים פעם אחת בשנה. ואמרי לה פעם אחת בשבוע בשבע שנים. ואמרי לה פעם אחת ביובל בחמישים שנה. ואמרי לה פעם אחת בעולם בכל משך קיומו של המלאך.**

אם אלה פני הדברים, ונוכל כעת להבין מה רצו עם ישראל מהדגלים:
מבקשים עם ישראל: "נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגל" – ריבוננו של עולם, אנחנו חונים מסביב למשכן; זה בצד צפון ... זה בצד דרום ... זה בצד מזרח ... זה בצד מערב [לא היתה ביניהם מחלוקת, היות ויעקב אבינו כבר קבע איפה כל א' יעמוד], אבל ריבוננו של עולם, אנחנו רוצים לדעת מה תפקידנו – מה ייעודנו בעולם הזה! – וזו היתה כוונת עם ישראל כשביקשו 'דגלים'.

אמר הקב"ה: "אהה, אתם רוצים נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגל? – אין בעיה" – ימלא ה' כל משאלותיך" – אתן לכם בדיוק את מה שאתם צריכים; כל אחד יקבל את דגלו – היינו את תפקידו!"

את מנין השמות הראשון, מצאנו בפעם הראשונה בכוכבים; אנחנו אומרים את זה בכל בוקר: {תהלים קמז, ד} **מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא.**

יש מיליאדי כוכבים, אבל לכל כוכב יש שם – נוגה, שביט, שבתאי וכי'; אומר את זה הנביא ישעיהו {מ, כו} **שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא וגו'.**

בא הטור ואומר לנו, שצריכים לקרוא את פרשת במדבר לפני חג השבועות, כי שם מופיע הענין במספר;

כותב הטור {סימן תכ"ח} – **מנו ועצרו** קודם כל פרשת במדבר; מונים את ישראל, ולאחר מכן מגיע חג העצרת.

אם ככה, לכולם יש שם. אבל מהי משמעות השמות?
אם הבנו שענין המספר המופיע כאן בפרשה חשוב מאוד לפני מעמד קבלת התורה, נוכל לגשת כעת לביאור הדברים ובסופם נוכל להבין מה מונח כאן:

כל יהודי מקדש בשבת על גביע; מי שאין לו גביע מספך, משתמש בגביע מזכוכית וכד'. אבל אף אחד לא עושה קידוש על כוס פלסטיק.

נשאלת השאלה – למה עושים קידוש דוקא על גביע?

כותב השפת אמת {פרשת במדבר שנת תרל"ד} – **כי שורש בני ישראל ג' אבות י"ב שבטים ע' נפש ס' ריבוא ואחר כך אין מספר.**

בואו ננסה להבין למה הוא מתכוון:

הבנין של עם ישראל מורכב מ – שלש, שנים עשר, שבעים, ששים ריבוא ואין מספר, וזה מה שאומר לנו הנביא בהפטרה בפרשת השבוע {הושע ב, א} **והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וגו';** מתחילים בשלושת האבות, עוברים לשנים-עשר השבטים, משם עוברים לשבעים נפש, משם לשישים ריבוא ומשם לאין מספר.

הפעם הראשונה שמופיעה המילה 'גביע' בתורה, היא כאשר מגיעים אחי יוסף למצרים, ויוסף מארח אותם בביתו; הוא שם את הגביע על אוזנו וטען שהוא שומע כל מיני דברים, והתחיל מסדר את אחיו ופ"ה הסדר שכביכול שמע מתוך הגביע. לאחר מכן כידוע, הוא ציפה את מנשה בנו, לשים את הגביע באמתחת בנימין.

נשאלת השאלה – למה הוא לקח דוקא גביע ולא כלי אחר?! מה טעם בגביע הזה?

כותב המגלה עמוקות {פר' ויגש} – **גביע** [הוא] סוד מרכבה; ג' אבות, י"ב שבטים, ע' נפש. וכן למעלה ג' עדרי צאן רובצים עליה [כשהגיע יעקב לחרון], [וכשיצאו עם ישראל ממצרים והגיעו לאילמה, ראו] {שמות טו, כז} שנים עשר מעינות ושבעים תמרים.

בסוף חומש במדבר, בפרשת מסעי, עם ישראל הולכים למ"ב מסעות; בין המסעות הם מגיעים למקום שנקרא אילמה, ושם אומרת התורה: {במדבר לג, ט} **שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם.**

בשני מקומות, מדגישה התורה שבמקום שנקרא אילמה ישנם "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם" – הן בפרשת בשלח והן בפרשת מסעי.

נשאלת השאלה – מדוע היה חשוב כ"כ לתורה, להדגיש בשני מקומות את מה שהיה באילמה?

כותב רש"י – **שתים עשרה עינת מים.** כנגד י"ב שבטים נודדו להם: **ושבעים תמרים.** כנגד שבעים זקנים.

אומר השפתי חכמים – רצה לומר שהן היו מוצאין אותם אבל אין לפרש שנודדו להן שעשוי נבראו דהא כתיב אין כל חדש תחת השמש.

כותב הרמב"ן – **ורש"י** כתב **שתים עשרה עינת מים** כנגד שנים עשר שבטים נודדו להם, **ושבעים תמרים** כנגד שבעים זקנים. לא ידעתי מהו המון הזה, אם במעשה הנסים נעשו שם באותה שעה. אבל ראיתי במכילתא (כאן) ר' אלעזר המודעי אמר, מיום שברא הקב"ה את עולמו ברא שם שתיים עשרה מבועין כנגד י"ב שבטי ישראל, ושבעים דקלים כנגד שבעים זקנים. וספר הכתוב זה כי חנו עליהם כל שבט על מבועו, והזקנים ישבו בצלם לשבח האל עליהם שהכין להם כן בארץ צי"ה...

אם ככה, עם ישראל מתחיל במהותו ב – ג של גביע שהם ג' האבות; ב – יב של גביע שהם י"ב שבטים; וב – ע של גביע שהם שבעים הזקנים. ולכן ברגע שרצו האחים להוציא את יוסף ממנין השבטים, הוא השתמש דוקא בגביע כדי להוכיח אותם – איך אתם רוצים להוציא אותי מהמנין של עם ישראל!

אם אלה פני הדברים, נוכל להתקדם למס' הבא – ששים ריבוא:
במספר ששים ריבוא, יצאו בני ישראל ממצרים.

בא המדרש בפרשת יצא ואומר, שאם היה חסר ממנין הששים ריבוא ולו אדם א', התורה לא היתה ניתנת ולא היה מעמד הר סיני;

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה ע, אות ח} – **רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמואל שאלו היו ישראל חסרים עוד אחד לא היו מקבלים את התורה.** פירוש הדבר, עם ישראל בקבלת התורה היו חייבים למנות במניימם 600 אלף. מכאן ואילך הם יכולים להגיע לאין מספר. אבל שורשי הנשמות חייבים להיות 600 אלף!

כותב הידי משה – **שאלו היו ישראל חסרים עוד א' לא היו מקבלים את התורה.** פירוש, לפי דאיתא שאותיות התורה הם ששים ריבוא נגד ששים ריבוא נשמות ישראל. על כן היו צריכין להיות דוקא במילואו ששים ריבוא.

לכן **אומרת הגמרא** {מסכת שבת קה, ב} – **העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע.** הא למה זה דומה? **לספר תורה שנשרפה.**

פירוש הדבר, כאשר הסתלקה נשמה של יהודי מן העולם, כאילו חסרה אות בספר התורה.

אם ככה, מניין עם ישראל הוא שישים ריבוא, ולכן כותב לנו הטור, שחייבים למנות את בני ישראל לפני חג העצרת – שמכוון כנגד ששים ריבוא נשמות עם ישראל – כנגד ששים ריבוא אותיות התורה.

אם אלה פני הדברים, נוכל לגשת ליסוד הראשון:

במספר הנשמה, אין הבדל בין יהודי ליהודי. זאת אומרת, כשהגמרא אומרת לנו שצריך לקרוע על יהודי שנפטר לבית עולמו, לא כתוב שהיהודי הזה צריך להיות ראש ישיבה או תלמיד חכם וכד'. זה יכול להיות אפילו היהודי הפשוט ביותר בכל עם ישראל – יציאה נשמתו? יש לה דין של ספר תורה שנשרף!

לכן נקרא חומש במדבר, בלשון חז"ל, בשם 'חומש הפקודים' – מלשון 'תפקידים' – ז"ש במגילת אסתר (ב, ג) ויפקד המלך פקידים, וזה מ"ש יוסף לפרעה (בראשית מא, לד) יעשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע אומרים חז"ל בגמרא (מסכת חולין צב, א) – כנסת ישראל נמשלו לגפן; אמר רבי שמעון בן לקיש: אומה זו ישראל, גפן נמשלה. זמורות (ענפים) שבה, אלו בעלי בתים עשירים, גומלים חסדים ותומכים בעניים; אשכולות שבה שהם עיקר הגפן ותכליתה, אלו תלמידי חכמים שהם עיקר האומה. עליון שבה, אלו עמי הארץ; קוננות שבה מין ענפים דקים כחוטם שבהם נכרכת הגפן על הסוככות, אלו ירקנים שבישראל כלומה, בעלי עביה. והיינו דשלוה מתם וזהו פירוש [הבקשה] ששלחו משם, מארץ ישראל לבבל: ליבעי רחמים איתכליא על עליא יבקשו האשכולות רחמי שמים על העלים, דאיתכליא עליא לא מתקיימין איתכליא שאלמלא העלים לא יתקיימו האשכולות. אם ככה, כל אחד צריך לדעת את תפקידו בעולם הזה.

אם אלה פני הדברים, נוכל כעת לגשת ליסוד הגדול שמופיע בפרשת השבוע – המנין המיוחד שמצוה הקב"ה את משה למנות את בני ישראל: בפרשת נשא, מקדישה התורה כמעט תשעים פסוקים לקרבנות הנשיאים; כל נשיא מקבל שש פסוקים; אומרת התורה: ז, יב) ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה ... וקרבו עקרת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלוה בשמן למנחה... כל נשיא הביא את אותם קרבנות, ובכל זאת כותבת התורה לכל נשיא ששה פסוקים! ידוע שהתורה מקצצת במילים איפה שרק אפשר. לעומת זאת כאן, התורה מאריכה בפ"ט פסוקים בענין הנשיאים, והשאלה שנשאלת היא – למה? **כותב הרמב"ן** – "... והנה הנשיאים כולם ביום אחד הביאו הקרבן הזה שהסכימו עליו יחד ואי אפשר שלא יהא אחד קודם לחבירו וכבוד את הנקדמים בדגלים בהקדמת ימים אבל רצה להזכירם בשמם ובפרט קרביניהם ולהזכיר יומו של כל אחד לא שיוזכר ויכבד את הראשון "זה קרבן נחשון בן עמינדב" ויאמר וכן הקריבו הנשיאים איש איש יומו כי יהיה זה קצור בכבוד האחרים ואחריו כן חזר וכללם להגיד שהיו שקולים לפניו יתברך וכן אמרו שם בספרי (נשא קס) מגיד הכתוב שכשם ששווה כולם בעצה אחת כך שווה כולם בזכות קערות כסף שתיים עשרה הן הן שהתנדבו ולא איירע בהן פסול..." רעיון יפה שמובא במדרש – למה נחשון בן עמינדב הקריב "קערות כסף אחת שלשים ומאה משקלה"?

אומר המדרש (במדבר רבה, פרשה יד, אות יב) – שלשים ומאה משקלה, כנגד מאה ושלשים שנה שפרש מן האשה ולבסוף הוליד לשת שהוא היה ראש תולדותיו, שנאמר (בראשית ה, ג) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת, שממנו השתת העולם, לפי שהבל וקין נטרדו מן העולם. מזרק, כנגד נח הצדיק שזרק מן דור המבול. למה כסף, על שנקרא צדיק בדורו, שנאמר (בראשית א, ז) כי אתר ראיתי צדיק לפני בדור הזה.

באים חז"ל ואומרים לנו, י"ב נשיאים – כולם הקריבו אותם קרבנות. אבל לכל נשיא היתה מחשבה שונה בעת הקרבת הקרבן: אומרים חז"ל (במדבר רבה, פרשה כא, אות ב) – כשם שאין פרצופותיהן דומין זה לזה, כך אין דעתן שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו. ניקח לדוגמה את התפילה – לכל יהודי ישנה מחשבה אחרת בתפילה; יכולים להתפלל ערבית מאה איש, כל אחד חושב מחשבה אחרת בתפילה; כל אחד מבקר בבנק אחר, כל אחד מבקר בארץ אחרת – לא כולם נמצאים באותו הסניף; א' נמצא בדיסקונט, השני נמצא במזרחי ©

כך להבדיל, אלף אלפי הבדלות, היה בקרבנות הנשיאים – אמנם כולם הקריבו את אותו קרבן, אבל לכל נשיא היתה מחשבה שונה. אמר לי מדען, שעושים עכשיו מחשב ביומטרי – כל בנאדם שירצה לצאת מהארץ, יצטרך לשים את האצבע שלו במחשב, והמחשב יזהה לפי האצבע אם יש לו חובות, קנסות ועיקולים וכו' – מיליוני אנשים, לאף א' אין את אותה האצבע! אם אלה הם פני הדברים, הייתי רוצה לפתוח נושא שממנו נגיע לחג השבועות: **אומרת הגמרא (מסכת ברכות יז, א)** – כי הוּו מפטרי רבנן כאשר היו החכמים נפרדים זה מזה, ביציאתם מבי [מבית מדרשו של] רבי אמי, ואמרי לה ויש אומרים שהיה זה ביציאתם מבי ר' חנינא, אמרי ליה הכי היו אומרים זה לזה כך: עולמן תראה בחיך ואחירתך לחיי העולם הבא.

אבל למרות כיבוד ההורים שהיה לו, זה לא הספיק לו בשביל להיכנס לגן עדן – ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחיי – אף אחד לא ידע מה בלבו מלבד הקב"ה! כלפי חוץ כולם ראו אותו כ'צדיק' איך הוא מכבד את אביו. אבל לא ראו מה מונח אצלו בלב! אם ככה, מה התפלא כ"כ רב יוסף, שכאן בעולם הוא רואה אנשים שנראים ונחשבים כצדיקים, ושם בשמים מתברר שהם היו רשעים???

באים חז"ל ואומרים לנו, י"ב נשיאים – כולם הקריבו אותם קרבנות. אבל לכל נשיא היתה מחשבה שונה בעת הקרבת הקרבן: אומרים חז"ל (במדבר רבה, פרשה כא, אות ב) – כשם שאין פרצופותיהן דומין זה לזה, כך אין דעתן שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו. ניקח לדוגמה את התפילה – לכל יהודי ישנה מחשבה אחרת בתפילה; יכולים להתפלל ערבית מאה איש, כל אחד חושב מחשבה אחרת בתפילה; כל אחד מבקר בבנק אחר, כל אחד מבקר בארץ אחרת – לא כולם נמצאים באותו הסניף; א' נמצא בדיסקונט, השני נמצא במזרחי ©

בסדר הדורות מובא מעשה, על אדם שנקרא בשם ר' יהושע בן אלם: **כותב כאן סדר הדורות (ח"ג, אות ז)** – מעשה בר' יהושע בן אלם שהגידו לו בחלום: "שמח בלבך שאתה וננס הקצב מושבך ומושבך בגן עדן וחלקך כחלקך שווין כאחד". שניעורו ר' יהושע חשב בלבו ואמר: אוי לי שמוים שנולדתי הייתי תמיד ביראת קוני ולא עמלתי אלא בתורה לא הלכתי ד' אמות בלא ציצית ותפילין והיו לי פ' תלמידים ועכשיו שקולין מעשי ותורתך עם הקצב?!" שלח לתלמידיו – תדעו שלא אכנס לבית המדרש עד שאראה מי הוא זה האיש ומה מעשיו שהוא חביבי בגן עדן". מיד הלך עם תלמידיו מעיר לעיר ושאל בשם האיש ובשם אביו עד שבא אל עירו. כשנכנס שאל מיד "היכן ננס הקצב?"; אמרו לו: למה אתה מבקש אותו, אתה חסיד וצדיק ותשאל על איש כמוהו, אמר להם: מה מעשיו?; א"ל: אדונו לא תשאל ממנו כלום עד שתראה אותו. מיד שלחו בשבילו ואמרו לו, ר' יהושע בן אלם שואל אותך, א"ל ננס: מי אנכי ומי אבותי בישראל שר' יהושע שואל אותי? אמרו לו: עמוד ולך עמנו. חשב בלבו שכל מה שאמרו לו שקר הוא, ואמר: "לא אלך עמכם שאתם משחקים בי!", מיד חזרו לר"י ואמרו לו: אתה אור ישראל ואר עינינו עטרת ראשנו, איך תשלחנו בשבילו הלא הוא לא רצה לילך עמנו. אמר להם: "תדעו שלא אשב עד שאראה אותו". הלך ר"י בעצמו אצל ננס הקצב ונפל ננס על פני ר"י ואמר: מה היום מיומים שעטרת ישראל בא לפני עבדו?; א"ל: דבר יש לי לדבר עמך. א"ל: דבר. א"ל: מה מעשיו ומה מלאכתך?; א"ל: אדוני קצב אני ויש לי אב ואם זקנים ואינם יכולים לעמוד על רגליהם ובכל יום יום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם בידי. מיד עמד ר"י ונשקו על ראשו וא"ל: "בני, אשריך ואשרי גורלך מה טוב ומה נעים ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן!"

כדי להבין מה מונח כאן, נצטרך ללמוד גמרא נוספת: **מספרת הגמרא (מסכת פסחים נ, א)** – דרב יוסף בריה בנו דר' יהושע בן לוי שחלש ואיתנגדי חלה והתעלף – קיבל דום לב והיה ב'מוות קליני'. כי הדר כאשר חזר, כלומר לאחר ששבה אליו הכרתו והלב חזר לפעול, אמר ליה אבוא (אביו): מאי חזית מה ראית בעולם הבא? אמר ליה רב יוסף לאביו: עולם הפוך ראיתי! אלה שהם עליונים בעולם הזה, נמצאים למטה בעולם הבא – לא להאמין מה שהולך שם! הכרתי כאן יהודי שנראה צדיק – עם פאות, חליפה וכו', כל מי שהיה עובר ברחוב היה מנשק לו את היד; הייתי בטוח שכשאני יבוא למעלה, אני אראה אותו יושב בשורה הראשונה בגן עדן – מקסימום שניה או שלוש. אבל הגעתי למעלה, פתאום אני רואה אותו יושב בשורה השנייה! והנה חכמים בעולם הזה נמצאים בעולם הבא – אלו ירדתי למטה להסתכל מי נמצא בשורה השנייה, אתה יודע את מי אני רואה? את דוד הסנדלר מרחוב אלחריזי! לא זיהיתי אותו, כי הוא תמיד היה עם מסמרים בפה! © – חזרתי מוזעזע, פשוט לא להאמין! אמר לו ר' יהושע בן לוי: בני, עולם ברור ראית...

אבל למרות כיבוד ההורים שהיה לו, זה לא הספיק לו בשביל להיכנס לגן עדן – ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחיי – אף אחד לא ידע מה בלבו מלבד הקב"ה! כלפי חוץ כולם ראו אותו כ'צדיק' איך הוא מכבד את אביו. אבל לא ראו מה מונח אצלו בלב! אם ככה, מה התפלא כ"כ רב יוסף, שכאן בעולם הוא רואה אנשים שנראים ונחשבים כצדיקים, ושם בשמים מתברר שהם היו רשעים???

אמרו המדרש (במדבר רבה, פרשה יד, אות יב) – שלשים ומאה משקלה, כנגד מאה ושלשים שנה שפרש מן האשה ולבסוף הוליד לשת שהוא היה ראש תולדותיו, שנאמר (בראשית ה, ג) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת, שממנו השתת העולם, לפי שהבל וקין נטרדו מן העולם. מזרק, כנגד נח הצדיק שזרק מן דור המבול. למה כסף, על שנקרא צדיק בדורו, שנאמר (בראשית א, ז) כי אתר ראיתי צדיק לפני בדור הזה.

באים חז"ל ואומרים לנו, י"ב נשיאים – כולם הקריבו אותם קרבנות. אבל לכל נשיא היתה מחשבה שונה בעת הקרבת הקרבן: אומרים חז"ל (במדבר רבה, פרשה כא, אות ב) – כשם שאין פרצופותיהן דומין זה לזה, כך אין דעתן שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו. ניקח לדוגמה את התפילה – לכל יהודי ישנה מחשבה אחרת בתפילה; יכולים להתפלל ערבית מאה איש, כל אחד חושב מחשבה אחרת בתפילה; כל אחד מבקר בבנק אחר, כל אחד מבקר בארץ אחרת – לא כולם נמצאים באותו הסניף; א' נמצא בדיסקונט, השני נמצא במזרחי ©

כך להבדיל, אלף אלפי הבדלות, היה בקרבנות הנשיאים – אמנם כולם הקריבו את אותו קרבן, אבל לכל נשיא היתה מחשבה שונה. אמר לי מדען, שעושים עכשיו מחשב ביומטרי – כל בנאדם שירצה לצאת מהארץ, יצטרך לשים את האצבע שלו במחשב, והמחשב יזהה לפי האצבע אם יש לו חובות, קנסות ועיקולים וכו' – מיליוני אנשים, לאף א' אין את אותה האצבע! אם אלה הם פני הדברים, הייתי רוצה לפתוח נושא שממנו נגיע לחג השבועות: **אומרת הגמרא (מסכת ברכות יז, א)** – כי הוּו מפטרי רבנן כאשר היו החכמים נפרדים זה מזה, ביציאתם מבי [מבית מדרשו של] רבי אמי, ואמרי לה ויש אומרים שהיה זה ביציאתם מבי ר' חנינא, אמרי ליה הכי היו אומרים זה לזה כך: עולמן תראה בחיך ואחירתך לחיי העולם הבא.

אילו ברכה נפלאה – "עולמן תראה בחיך" – למה הכוונה? כדי להבין מה מונח כאן, נצטרך ללמוד גמרא נוספת: **מספרת הגמרא (מסכת פסחים נ, א)** – דרב יוסף בריה בנו דר' יהושע בן לוי שחלש ואיתנגדי חלה והתעלף – קיבל דום לב והיה ב'מוות קליני'. כי הדר כאשר חזר, כלומר לאחר ששבה אליו הכרתו והלב חזר לפעול, אמר ליה אבוא (אביו): מאי חזית מה ראית בעולם הבא? אמר ליה רב יוסף לאביו: עולם הפוך ראיתי! אלה שהם עליונים בעולם הזה, נמצאים למטה בעולם הבא – לא להאמין מה שהולך שם! הכרתי כאן יהודי שנראה צדיק – עם פאות, חליפה וכו', כל מי שהיה עובר ברחוב היה מנשק לו את היד; הייתי בטוח שכשאני יבוא למעלה, אני אראה אותו יושב בשורה הראשונה בגן עדן – מקסימום שניה או שלוש. אבל הגעתי למעלה, פתאום אני רואה אותו יושב בשורה השנייה! והנה חכמים בעולם הזה נמצאים בעולם הבא – אלו ירדתי למטה להסתכל מי נמצא בשורה השנייה, אתה יודע את מי אני רואה? את דוד הסנדלר מרחוב אלחריזי! לא זיהיתי אותו, כי הוא תמיד היה עם מסמרים בפה! © – חזרתי מוזעזע, פשוט לא להאמין! אמר לו ר' יהושע בן לוי: בני, עולם ברור ראית...

הייתי רוצה להסביר את היסוד שמונח כאן בדברי הגמרא, והאמת היא שאלו דבריו של ר' ישראל סלנטר ואותם דברים מובאים גם במג"ט, בהקדמתו לספרו בית אלקים: לכאורה, דבריו של ר' יוסף לא מובנים; הוא חזר מלמעלה ואמר שהוא לא מבין מה הולך שם – הייתי בטוח ורבנים שורה ראשונה, סנדלרים שורה אחרונה – הגעתי וראיתי בדיוק להיפך: סנדלרים שורה ראשונה, רבנים שורה אחרונה! – מה הולך שם?"

אילו ברכה נפלאה – "עולמן תראה בחיך" – למה הכוונה? כדי להבין מה מונח כאן, נצטרך ללמוד גמרא נוספת: **מספרת הגמרא (מסכת פסחים נ, א)** – דרב יוסף בריה בנו דר' יהושע בן לוי שחלש ואיתנגדי חלה והתעלף – קיבל דום לב והיה ב'מוות קליני'. כי הדר כאשר חזר, כלומר לאחר ששבה אליו הכרתו והלב חזר לפעול, אמר ליה אבוא (אביו): מאי חזית מה ראית בעולם הבא? אמר ליה רב יוסף לאביו: עולם הפוך ראיתי! אלה שהם עליונים בעולם הזה, נמצאים למטה בעולם הבא – לא להאמין מה שהולך שם! הכרתי כאן יהודי שנראה צדיק – עם פאות, חליפה וכו', כל מי שהיה עובר ברחוב היה מנשק לו את היד; הייתי בטוח שכשאני יבוא למעלה, אני אראה אותו יושב בשורה הראשונה בגן עדן – מקסימום שניה או שלוש. אבל הגעתי למעלה, פתאום אני רואה אותו יושב בשורה השנייה! והנה חכמים בעולם הזה נמצאים בעולם הבא – אלו ירדתי למטה להסתכל מי נמצא בשורה השנייה, אתה יודע את מי אני רואה? את דוד הסנדלר מרחוב אלחריזי! לא זיהיתי אותו, כי הוא תמיד היה עם מסמרים בפה! © – חזרתי מוזעזע, פשוט לא להאמין! אמר לו ר' יהושע בן לוי: בני, עולם ברור ראית...

של הקזת דם [תרם דם] ולא הוה ליה מידי למטעם לא היה לו שום דבר לטעום לאחר הקזת הדם, והרי צריכים לאכל משהו אחרי הקזת הדם. מה עשה? שקל ברא דתומא לקח צלע של שום, ושדייה בפומיה והכניסו לתוך פיו. חלש לביה ונים לבו נחלש, התעלף ונרדם. אזול רבנן לשויילי ביה הלכו החכמים לשאול בשלמו, חזויהו דקא בני וחיין ראו אותו שהוא בוכה וצוחק מתוך שנתו, ונפק צוציאת דנורא מאפותיה ויצא ניצוץ של אש ממצחו. כי אתער כשהתעורר, אמרו ליה: מי"ט קבכית עמיית למה בכית וצחקת?! אמר ליה ר' אלעזר: מפני שאריתי בחלום דהוה יתב עמי שהיה יושב עמי הקב"ה ואמרי לה ושאלתי אותו: עד מתי אצטער בהאי עלמא עד מתי אמשיך לטבול בעולם הזה? ואמר לי: אלעזר בני, נחית לך דאפכיה לעלמא מרישא נח לך שאחזיר את העולם לתחילת הבריאה - לתוהו ובוהו, ואברא אותו מחדש? אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני אזא אולי תיוולד בתקופה שיש בה מזון בשפע. אמרי לקמיה אמרתי לפניו: כולי האי ואפשר כל זה אתה מוכן לעשות, להפוך את העולם לגרום שאוולד מחדש, ואז רק 'אפשר' שישתפר מצבי? אמרי ליה אז אמרתי לו: דחיי טפי או דחיינא האם השנים שכבר חייתי הם רוב שנות חיי, או השנים שאני עתיד לחיות? אמר לי הקב"ה: דחייית השנים שחיית כבר מרובים יותר ממה שאתה עתיד לחיות [ועל בשורה זו בא רבי אלעזר לידי בכין] אמרי לקמיה אמרתי לפניו: א"כ לא בעינא איני רוצה להיוולד מחדש, מאחר שנשאר לי מיעוט משנות חיי לחיות בעולם הזה ועוד מעט אכנס לעולם הבא, לא כדאי לי להתחיל מחדש את החיים שלי ולדחות את בואי לעולם הבא אמר לי הקב"ה: בהאי אגרא דאמרת לא בעינא בשכר אמירתך 'איני רוצה' והסכמת להשאר במצב שגרות עליך, היבנא לך לעלמא דאתן לך בעולם הזה ואתן תליסי הוורואט שלשה עשר נהרות דמשחא דמפסא דאפרסמון דכין כפרת ודילת של שמן אפרסמון צלולים כנהרות הפרת והחידקל דמענגת בהו שתוכל להתענג בהם. [ועל בשורה זו, צחק ר' אלעזר]. אמרי לקמיה אמרתי לפניו: האי ותו לא רק זה ולא יותר?! אמר לי אמר לי הקב"ה: ולחברך מאי היבנא ולחברך מה אתן, אם אתן לך יותר? הרי לא ראוי ליטול את שכרו של אדם אחר כדי לתת אותו לך. אמרי ליה אמרתי לו: ואנא מגברא דלית ליה בעינא אבל אני רק מאדם שאין לו חלק בעולם הבא מבקש שתוסיף לי על שכרי מחיין באקסוטלא אפואתי הכה בי מלאך באצבעו על מצחי [אמר לי צא בני צוץ האש ממצחו, שראו החכמים] ואמר לי הקב"ה: אלעזר ברי [בני] גירי בך גירי נשלחים בך חיצי.

שאלת השאלה – למה כדי לתת לך אלעזר בן פדת קצת כסף, צריכים להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, יש בעיה לקב"ה לשלוח אותו לדוכן לוטו ולתת לו לזכות בכמה מאות אלפים???

כדי להבין מה מונח כאן, הייתי רוצה להביא מדרש נוסף ובוזה לסיים:

מספר המדרש {שמות רבה, פרשה נב, אות ג} מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שהיה עני מרוד, בא ערב שבת ולא היה לו מאן לתפרנס, יצא לו חוץ מן העיר והתפלל לפני האלקים, ונתן לו אבן טובה מן השמים, נתנה לשלחני ופרנס אותי שבת; הגיע הביתה – 'אשתי! יש שבת, שימי פלטה הכל מוכן!' אמרה לו אשתו מהיכן אלו, אמר לה: מה את שואלת שאלות – תזרמי! זה הכל ממה שפרנס הקדוש ברוך הוא ☺, אמרה אם אין אתה אומר לי מהיכן הן איני טועמת כלום – אני לא אוכלת מזה, עד שלא תגיד לי מאיפה זה! התחיל מספר לה, אמר לה כך נתפללתי לפני האלקים ונתן לי מן השמים – אני גידל את את האמת, הלכתי ליער, התפללתי לקב"ה והוא שלח לי אבן טובה! אמרה לו איני טועמת כלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת. אמר לה למה – למה לה לחזרה? הרי קיבלנו את זה מתנה מהשמים! אמרה לו אתה רוצה שיחזיר לך אתה רוצה שיחזיר לנו משכרו לעולם הבא? ושלחן חבריך מלא. והלך רבי שמעון והודיע מעשה לרבי הוא ר' יהודה הנשיא. אמר לו ר' יהודה הנשיא: לך אמר לה אם שלחן חסר אני אמלאנו משלי. הלך ואמר לה. אמרה לו לך עמי למי שלמדך תורה, אמרה לו רבי וראו אדם לחברו לעולם הבא, לא כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו, שנאמר {קהלת יב, ה}: כי הלך הגאון אל בית עלמו וסבבו בשוק הסופדים, עולמים אין כתיב אלא עלמו לכל אחד יש עולם הבא משלו. שם אתה לא יכול לתת שום דבר, אלא רק כאן! כיון ששמעו בן הלך וחזיר.

שאלת השאלה – מה בדיוק רצתה 'הרבנית חלפתא' מרבינו הקדוש? התשובה פשוטה. בואו נסכם את הדברים:

הקב"ה מוריד נשמות לעולם; אנחנו נמצאים כאן לזמן קצוב – כל אדם קיבל קצבת חיים כמה זמן הוא יחיה כאן.

אנחנו אומרים בווידי של יום כיפור: "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי..." – למה הכוונה?

תמיד אני חושב לעצמי: "יבוננו של עולם, אם היית לוקח את הנשמה שלי ושם אותה בדורו של הרביב", אתה יודע לאיזה מעלות לוקחתי הייתי מתעממה??? הייתי מרגיש הרבה יותר דביקות בך!" – למה כוונתך "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי" – כלומר, לא היה כדאי לברוא אותי באותה תקופה של הגאון מוילנא, אלא בתקופה הזאת! – ולמה??? כי זו התקופה המתאימה ביותר לנשמה שלי!

אם ככה, לקח הקב"ה כל נשמה, והוריד כל אחת במקום אחר; אחד נולד לאבא עשיר מופלג – לא חסר לו כלום. אחד נולד בבית של תלמידי חכמים, ואחד טיפשו שנוולד בבית של טיפשים; לכל א' שם הקב"ה את התיק שלו, בהתאם לתפקיד שעליו

שאלת השאלה – למה כדי לתת לך אלעזר בן פדת קצת כסף, צריכים להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, יש בעיה לקב"ה לשלוח אותו לדוכן לוטו ולתת לו לזכות בכמה מאות אלפים???

כדי להבין מה מונח כאן, הייתי רוצה להביא מדרש נוסף ובוזה לסיים:

מספר המדרש {שמות רבה, פרשה נב, אות ג} מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שהיה עני מרוד, בא ערב שבת ולא היה לו מאן לתפרנס, יצא לו חוץ מן העיר והתפלל לפני האלקים, ונתן לו אבן טובה מן השמים, נתנה לשלחני ופרנס אותי שבת; הגיע הביתה – 'אשתי! יש שבת, שימי פלטה הכל מוכן!' אמרה לו אשתו מהיכן אלו, אמר לה: מה את שואלת שאלות – תזרמי! זה הכל ממה שפרנס הקדוש ברוך הוא ☺, אמרה אם אין אתה אומר לי מהיכן הן איני טועמת כלום – אני לא אוכלת מזה, עד שלא תגיד לי מאיפה זה! התחיל מספר לה, אמר לה כך נתפללתי לפני האלקים ונתן לי מן השמים – אני גידל את את האמת, הלכתי ליער, התפללתי לקב"ה והוא שלח לי אבן טובה! אמרה לו איני טועמת כלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת. אמר לה למה – למה לה לחזרה? הרי קיבלנו את זה מתנה מהשמים! אמרה לו אתה רוצה שיחזיר לך אתה רוצה שיחזיר לנו משכרו לעולם הבא? ושלחן חבריך מלא. והלך רבי שמעון והודיע מעשה לרבי הוא ר' יהודה הנשיא. אמר לו ר' יהודה הנשיא: לך אמר לה אם שלחן חסר אני אמלאנו משלי. הלך ואמר לה. אמרה לו לך עמי למי שלמדך תורה, אמרה לו רבי וראו אדם לחברו לעולם הבא, לא כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו, שנאמר {קהלת יב, ה}: כי הלך הגאון אל בית עלמו וסבבו בשוק הסופדים, עולמים אין כתיב אלא עלמו לכל אחד יש עולם הבא משלו. שם אתה לא יכול לתת שום דבר, אלא רק כאן! כיון ששמעו בן הלך וחזיר.

שאלת השאלה – מה בדיוק רצתה 'הרבנית חלפתא' מרבינו הקדוש? התשובה פשוטה. בואו נסכם את הדברים:

הקב"ה מוריד נשמות לעולם; אנחנו נמצאים כאן לזמן קצוב – כל אדם קיבל קצבת חיים כמה זמן הוא יחיה כאן.

אנחנו אומרים בווידי של יום כיפור: "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי..." – למה הכוונה?

תמיד אני חושב לעצמי: "יבוננו של עולם, אם היית לוקח את הנשמה שלי ושם אותה בדורו של הרביב", אתה יודע לאיזה מעלות לוקחתי הייתי מתעממה??? הייתי מרגיש הרבה יותר דביקות בך!" – למה כוונתך "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי" – כלומר, לא היה כדאי לברוא אותי באותה תקופה של הגאון מוילנא, אלא בתקופה הזאת! – ולמה??? כי זו התקופה המתאימה ביותר לנשמה שלי!

אם ככה, לקח הקב"ה כל נשמה, והוריד כל אחת במקום אחר; אחד נולד לאבא עשיר מופלג – לא חסר לו כלום. אחד נולד בבית של תלמידי חכמים, ואחד טיפשו שנוולד בבית של טיפשים; לכל א' שם הקב"ה את התיק שלו, בהתאם לתפקיד שעליו

שאלת השאלה – מה בדיוק רצתה 'הרבנית חלפתא' מרבינו הקדוש? התשובה פשוטה. בואו נסכם את הדברים:

הקב"ה מוריד נשמות לעולם; אנחנו נמצאים כאן לזמן קצוב – כל אדם קיבל קצבת חיים כמה זמן הוא יחיה כאן.

אנחנו אומרים בווידי של יום כיפור: "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי..." – למה הכוונה?

תמיד אני חושב לעצמי: "יבוננו של עולם, אם היית לוקח את הנשמה שלי ושם אותה בדורו של הרביב", אתה יודע לאיזה מעלות לוקחתי הייתי מתעממה??? הייתי מרגיש הרבה יותר דביקות בך!" – למה כוונתך "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי" – כלומר, לא היה כדאי לברוא אותי באותה תקופה של הגאון מוילנא, אלא בתקופה הזאת! – ולמה??? כי זו התקופה המתאימה ביותר לנשמה שלי!

אם ככה, לקח הקב"ה כל נשמה, והוריד כל אחת במקום אחר; אחד נולד לאבא עשיר מופלג – לא חסר לו כלום. אחד נולד בבית של תלמידי חכמים, ואחד טיפשו שנוולד בבית של טיפשים; לכל א' שם הקב"ה את התיק שלו, בהתאם לתפקיד שעליו

שאלת השאלה – מה בדיוק רצתה 'הרבנית חלפתא' מרבינו הקדוש? התשובה פשוטה. בואו נסכם את הדברים:

הקב"ה מוריד נשמות לעולם; אנחנו נמצאים כאן לזמן קצוב – כל אדם קיבל קצבת חיים כמה זמן הוא יחיה כאן.

אנחנו אומרים בווידי של יום כיפור: "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי, ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי..." – למה הכוונה?

תמיד אני חושב לעצמי: "יבוננו של עולם, אם היית לוקח את הנשמה שלי ושם אותה בדורו של הרביב", אתה יודע לאיזה מעלות לוקחתי הייתי מתעממה??? הייתי מרגיש הרבה יותר דביקות בך!" – למה כוונתך "אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי" – כלומר, לא היה כדאי לברוא אותי באותה תקופה של הגאון מוילנא, אלא בתקופה הזאת! – ולמה??? כי זו התקופה המתאימה ביותר לנשמה שלי!

אם ככה, לקח הקב"ה כל נשמה, והוריד כל אחת במקום אחר; אחד נולד לאבא עשיר מופלג – לא חסר לו כלום. אחד נולד בבית של תלמידי חכמים, ואחד טיפשו שנוולד בבית של טיפשים; לכל א' שם הקב"ה את התיק שלו, בהתאם לתפקיד שעליו

בדרך הדרוש

וידבר ד' אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים שאו את ראש כל עדת בני ישראל. (א, א)

וקשה מה זה תלוי בציציאו מוצרים לך שאו את ראש בני ישראל, ונ"ל לתרץ הדמפורשים הקשו האין הקב"ה צוה למנות את בני ישראל הלא אין הברכה מצויה בדבר המוני ומתרצים בדבר שבקדושה הברכה מצויה אף בדבר המוני והמפורשים הקשו על מה משבחין אנחנו את הקב"ה שהציציאו מוצרים הלא הי' מנויוב בדבר שבחמיה לא"א כבירות בין הבתים ומתרצין שהשבת היא שהוציא אותנו מן עשרי טומאה לני שערי הקדושה מוילנא מוכח שישאל נקראו קדושה והא"ש לצאתם מארץ מצרים ומה השבת היה לך אמר שאו את ראש בני ישראל והלא אין הברכה מצויה אלא מפני שהם קדושים לכך אמר שאו את ראש בני ישראל ודוק;

וידבר ד' אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים שאו את ראש כל עדת בני ישראל. (א, א)

וקשה מה זה תלוי בציציאו מוצרים לך שאו את ראש בני ישראל, ונ"ל לתרץ הדמפורשים הקשו האין הקב"ה צוה למנות את בני ישראל הלא אין הברכה מצויה בדבר המוני ומתרצים בדבר שבקדושה הברכה מצויה אף בדבר המוני והמפורשים הקשו על מה משבחין אנחנו את הקב"ה שהציציאו מוצרים הלא הי' מנויוב בדבר שבחמיה לא"א כבירות בין הבתים ומתרצין שהשבת היא שהוציא אותנו מן עשרי טומאה לני שערי הקדושה מוילנא מוכח שישאל נקראו קדושה והא"ש לצאתם מארץ מצרים ומה השבת היה לך אמר שאו את ראש בני ישראל והלא אין הברכה מצויה אלא מפני שהם קדושים לכך אמר שאו את ראש בני ישראל ודוק;